

V. metai.

Rugsējo m.

1900 m.

№ 9.

TĒVYNĒS

S A R G A S

MĒNESINIS LAIKRASZTIS.

TILŽĒJE.

Tėvynės Sargas.

Mėnesinis laikraštis su priemazgomis ir atskirais priedais.

Stovi ant sargybos Lietuvių tautos: szviesos, tikybos ir kalbos.

Gaunamas pas **J. Lapiną** už 50 kap. (Tilsit, Ostpr. Goldschmiedestr. 8) ir pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. (America Scranton, Pa. Main Ave. 1423).

Turiny s.

1. Mokslaviečių dalykai. 2	10. Kaimynai. Apysaka. <i>Dėdė</i> <i>Antanazas</i> 30
1. Kunigams alga nemokama.	11. Ruduo. Sonietas. <i>M. Dagilėlis</i> . 54
2. Raseinių mokyklos. 3. Nauji knygynai.	12. Įvairios žinios. 54
2. Naktis Sonietas. <i>M. Dagilėlis</i> . 6	1. Nuo parubežio. 2. Išz Veviržėnų. 3. Plungėje. 4. Išz Raseinių. <i>Raseinų Magdė</i> .
3. Ukės dalykai. 6	5. Kalnujai. <i>Plevėsa</i> . 6. Išz Viduklės. 7. Išz Indriejavo.
1. Avizos. 2. Apie sėklą; grūdų apkuopimą, atskyrimą geresnių, daiginimą ir grybelių.	8. Girtuoklystės vaisiai. 9. Pirkimą žemės. 10. Grūdai brangsta. <i>Dumbrė</i> . 11. Nuo Veviržėnų.
4. Asilas, Bezdžionė ir Kurmis. Sakmė. <i>M. Dagilėlis</i> 9	12. Išz Szvencionių. 13. — Petropylės. 14. Tarp lietuvių nėr vienybės. <i>Vargdienėlis</i> .
5. Išz kur pasikelia ausių ligos ir kaip nuo jų iszsisergėti. Pagal Blau — <i>Dausietis</i> 10	15. Išz Nevarėnų. 16. Išz Alsėdžių. 17. Nauja draugystė. <i>Žiogas</i> . 18. Išz Įlakių.
6. Ko-gi man liudna. Elegija. <i>M. Dagilėlis</i> 15	19. Nuo Szilavoto. 20. Išz Rymo. <i>Kalnietis</i> .
7. Genys margas, o lietuviszka raszyba dar margesnė. Pagal <i>K. Sėlį</i> 16	13. A. a. dr. Petras Matulaitis. <i>T. Kalnietis</i> 73
8. Margumynai. <i>Vysk. M. Valančiaus</i> 18	14. Panasziai. Eilės <i>Galinis</i> 77
1. Klapatai su Zarasų bažnyčia. 2. Laukuvos bažnyčia. 3. Pakapių bažnyčia.	15. Spaudos suklydimai N. 8. 78
9. Viena pavasario diena <i>Julijus An.</i> 24	16. Atsakymai. 80

Mokslaviečių dalykai.

1. Kunigams alga nemokama.

Visa sunkybė užlaikymo valstinių, arba pradinių mokyklų gula ant valsczionių; rundas maž ką teprisideda, daugiausiai tiktai įkuriant anas. Mokytojams algą paskiria patis valstiečiai, bet ne ant visados: mokytojai per tarpininkus gali reikalauti padidinimo algos pinigais, grūdais, žeme ar kiteip kaip. Algos pakėlimo klausimas kas Naują Metą kiekviename valscziuje atsistoja ant pirmosios vietos ir mažne visuomet laimėja reikalaujantis; trumpai sakant, tarpininkas liepia, rinktiniai „nusprendžia“(!), o visas valsczius užmoka padidintas „mirskasias“ rinkliavas.

Matant tokį musiszkių duosnumą ant apszvietos dalykų, priderėtų paklausti, kodėl ne visi mokytojai naudojas isz to? Kodėl nepraszyti maskoliai yra apmokami, o kviecia-miejie kunigai ne? Jug teisybė reikalauja, kad kiekvienas darbas, isz szalies žmogui antmetamas, būtų lygiai apmo-kamas. Tiesa, kunigo paszaukimas yra mokyti žmones tikėjimo dalykų už tą užlaikymą, kokį jam suteikia per kalėdą ir per atlikimą pamaldų. Bet Kunigai užtat ne-atsitraukdami dežuruoja prie bažnyčių, klauso iszpažinties, kiekvieną atskirai mokydami, sako pamokslus, iszguldo katekizmą, buriais susirenkantiems szventomis dienomis, o vieną ar dvi dieni kas nedėlią tą patį katekizmą vaikams iszguldo; važinėja dieną — naktį prie ligonių ir t. t. Suėmus i kupetą visus kunigų žmonėms patarnavimus, daugiausiai reikalaujanczius nuo jų iszsižadėjimo daugalio szirdžiai malonių dalykų, kaip tai: ypatiszkos laisvės, szejmyniszko gyvenimo ir kitų p., bene iszvystume juos neveltui duoną ēdžianczius.

Kada-gi tiems kunigams rundas liepia sandarbuties su ruskiu-mokytoju ruskoje uczilkoje, t. y. vaikus isznaujo permokyti maskoliszkai tų religijos dalykų, kurių ir be rundo rupesczio jau yra bažnyczioje iszmokę, tai tokį darbą turime skaityti ne isz paszaukimo iszplaukiancziu,

bet isz szalies primestu, už kurį turėtų buti ir užmokesnis atskiras.*)

Tuotarpu kunigai maskolių mokykloms veltui tarnauja arba pusvelcziu: Miesto Mokyklų (Garodskija) kapelionai gauna į 100—150 rub. už 12 valandų kas nedėlią, o žemesnių mokyklų kapelionai už 3 valandas kas nedėlią nieko negauna ne tik pinigais, bet ir padvadomis; dauge-lyje vietų valstinės mokyklos yra už mylios ir dviejų mylių nuo bažnyczios, tada kunigai turi gaiszinti jau ne tris valandas bet tris pusdienius kasnedėlią; savais arba nuo savęs samdytais arkliais szliaužioti per purvą ir sniegą.

Tuos dalykus dėl teisybės privalėtų atminti arba valscziui, arba rundui. Su valsczionimis, kaipo su savo parapijonais, kunigas lengviaus susitaikina: jų pasigailėdamas ir szejp jau pragyventi užtekdamas, nejkiria jiems, ne szkundžioja ant jų tarpininko, nelenkia rinktinių (vibarnųjų); bet-gi su rundu yra kitokis rokundas: rundas kunigų neapkenczia, jų laisvę varžo, persekioja, ir tame pat tarpe vartoja juos, kaipo savo įrankius priegtam reikalaudamas dar tą viską jam veltui darytų. Tai jau per didelė begėdystė!

Szitie prietikiai kunigų su maskoliszku rundu dar biauressnėje szviesoje pasirodo, kad atmeni jį, rundą, netik teisybės neprisilaikant, bet dar ir kitiems prisilaikyti neleidžiant. Keletas valsczių, isz geros savo valios buvo nusprendę kunigams, lankantiems iszkalas, arba paczto arklius duoti, arba kelias deszintis rublių primokėti. Ale rundas pasirupino kuoveikiausiai į nieką paversti szituos teisingus nusprendimus. Tame dalyke, ycz atsižymėjo szirdingas katalikų neprietelius Klingenbergis; ale ir dabar netrūksta atsitikimų, parodanczių, juog tebeinama Klingenbergio, pramintais takais.

Prie Raseinių valscziaus, padėkime, priguli Raseinių parapija ir pusė Viduklės; valstiečiai mažne visi žemaicziai-katalikai; valstiszkojoje mokykloje vaikų netrūksta, o prie

*) Kad rundas leistų užlaikyti lietuviszcai katalikiszkas mokyklas, kaip seniaus, kunigai mokytų veltui, nes tada bažnyczioje nebereiktų vaikus mokyti.

jų yra pristatomas kunigas. Raseiniszkiei buvo paskyrę jam algos 50 rublių, bet ir tą rundas užvydėjo. Bylą pakėlė popas, kurs, teipogi ateina į iszkalą, turėdamas tų 3—4 netyczioms pakliuvusius burliokiukus. Kaip tai, sako, kunigas algą ima, o asz — ne? ir persistatė tarpininkui. Tarpininkui, Nakaznojui, to tik ir terekėjo: tuojaus suszaukė rinkinių sueigą, perstatė neteisingumą mokėjimo algos kunigui, popui nemokant, ir liepė atimti tą algą. „Schodas“ klauso ir atima. Tą pacią dieną „ponas“ liepia pakelti algą mokytojui: schodas klauso ir pakelia. Kiti pasakoja, tarpininkas pakiszęs popierių pasiraszymui, ir Raseinių valscziaus avingalviai pasiraszė, o tų buvęs paraszytas atidavimas kunigo algos — popui. Jei tai tiesa, tai raseiniszkiams verta pakiszti pasiraszymui ne tik ant leidimo vaikų į uczilką, bet ir ant apkriksztyjimo jų į pravoslaunus.

Jei raseiniszkiei rinks avingalvius į starszinas ir starostas ir neskaitys pakiszamųjų pasiraszymui popierių, tai isztikro gali pasiraszyti ant ko nors ant savo galvos.

Ar szejp, ar teip buvo, raseiniszkiei visgi pasielgė ne kaipo katalikai, kunigo prieteliai, bet kaipo lygūs tiems, kurie priesz kunigus, szkundžia, maskoliams. Bepigu tokius ruskinti! Sztai neperseniai rundas įtaisė dar dvi uczilki.

2. **Rasemiuose:** Cerkvinę parapijinę (cerkowno-pri-chodskaja) mergaitėms ir **Nedėlinę** (woskresnaja) visiems. Žiurėsime, ar daug katalikių primasjis į cerkvinę, kurią kitur jau gerai pažįsta, kokie tai žabangai ir spanstai katalikų tikybai užspėsti. Į Nedėlinę tuotarpu žydziukai ir lenkvaikiai-miestiečiai tevaikszcziuoja klausytų ruskų skaitymų ir pamokslų. —

Pavieta dviejų kliasų **Mokyklą** (Ujezdnaja) vyriausybė žada perdirbti į Miesto Mokyklą (Gorodskaja) szeszių kliasų, nes pripažinta, kad vaikai per dviejus metus, jei ir iszmoksta mokamuosius dalykus, tai mokyklą dvasios (maskolizkos) prisigerti nesuskuba. Pagal mūs' nuomonę szeszerius metus laikyti mokykloje ir neiszmokyti lyg szeszių kliasų gimnazijos arba realinės, yra tikras laiko

gaiszinimas. Šeszių metų mokslas „Goradskose“ — mažnylgus dviejų metų mokslui „Ujezdnose“ mokyklose ir paliudijimas apie išėjimą jų vienokią teturi vertybę. Vis „dvasia“ užstoja mums tikrą „szviesą“! . . .

3. Nauji knygynai, arba bibliotekos.

Pradžioje szių metų General-gubernatorius liepė tarpininkams paklausti visų valstiečių ant schodo, ar nenorėtų jie prie selskų ir arbatnamiuose knygynų su dvasiszkomis ir doriszkomis knygelėmis. Nes prokuroras Szvencziausio Synodo, Pobiedonoscevas, randa, juog tokios bibliotekos labai prisideda prie suvienijimo (obrusenijos) svetimtauczių; jis sutinka sziek tiek knygų prisiųsti veltui ir paskui siuntinėti visokias broszuras už žymiai sumažintą prekę. — Žinome, kokias knygeles fabrikuoja pravoslaviskas Synodas: mums tokių nereikia; duokitsz mums moksliskas, o ne popiskas knygas; leiskite su tomis laikyti ir lietuviszkas, tai padėkavosime ir patį įsitaisysime bibliotekas, nereikalaudami sumažinimo knygų prekės. Gal numanė, kokį atsakymą gaus nuo lietuvių, kad tarpininkai nė nebandė ant sueigų klausinėti.

Užtat Gubernatorius, Vilniaus Popiecziteliui ir Kauno Direkcijai praszant, 10 d. berzelio už N 6681 stacziai paliepė tarpininkams įtaisyti Kaune ir visuose Pavietu miestuose „centraliskas bibliotekas ir pareikalauti nuo valsezionių, idant tuojaus įmokėtų tam tikslui po 5 rublius ir paskui kasmet asignuotų mažiausiai po 5 rublius. —

Tai jau benebus sauvalingas antdėjimas naujų padotkų. Pas mus daug navatnų dalykų. Kitur nė graszio niekas neiszlupa be nusprendimo Augszciausios Vyrniausybes ir paczių žmonių iszrinktųjų ypatų; o pas mus, kam tik atėjo į galvą, tas iszlupo ir dar pyksta, kad kas pasako: ko lendi į svetimą kisenę?

Naktis.

Dar vieną skaištų spindulį metus,
Saulė pagrimzdo erdvės gilmėse.
Szvinta ramumas vargo žmonėse:
Po sunkiam darbui — poilsio metas.

Antai galvoczius! Jisai nemiega.
Rodos, daug žino... Kodėl nuliudęs?
Būtų laimingas — verksme papludęs,
Koksai-gi skausmas szirdį jam ėda?

Žvaigžde tu szviesi, ką taip mirgėjai,
Kritai ir bėgi sztai padangėmis,
Metei pirmyszczią varsų grožybę!

Szviesiau-galvocziau, mokslu žibėjai
Bet, bedievystės apduots žolėmis,
Pražudei tikrą savo szviesybę!...

M. Dagilėlis.

Ukės dalykai.

Avižos — geras maistas gyvuliams ir žmonių vartojamas krupoms; labai sėjamas mūsų kraszte. Kožnas ukininkas pasėja jų po keletą nors pūrų. Daug yra avižų veislių, bet jas galima iszskaidyti į dvi: į plikas ir aszakotas. Abi veisli dar dalijas į dvi: avižos eglinės ir vienpusės. Ir vienos, ir antros pas mus žinomos.

Sėjasi avižos pavasarį ir tai labai anksti — kuo anksčiau — tuo geriau. Užtat žemę, joms paskirtą, reikia isz rudens aparti. Tai daros dėlto, kad 1) galima būtų anksti sėti, 2) kad žemė geriau primirkėtų ir 3) kad pavasarį daugiau laiko būtų. Klysta ukininkai, kurie kiteip mislija. Kožnas grožis, veizėdamas į trąszias dvarų avižas; o kodėl jos trąszios? Dėlto, kad isz rudens žemė iszdirbta, ir jos anksti pasėtos.

Datyrimas parodė, kad grūdai iszeina isz veislės, ilgą laiką ant tospat vietos besėjami. Užtat rodyjame ukininkams po trejų - ketverių metų vėl sėklą mainyti (keisti).

Apie sėklą. Apskritai galima priimti užtiesą: kokie grūdai, toks ir vaisius. Tarp mūsų ukininkų bet atsitinka regėti tokių, kurie ant to visišškai neveizi ir sėja sziukszlas (saszlavas) ant Dievo valios, nesusiprazdami, kokią skriaudą sau daro. Paduodame tat trumpas patarmes apie sėklą: 1) apie grūdų apkuopimą nuo nereikalingų priemaisų; 2) apie atskirimą geresnių grūdų; 3) apie padaiginimą; 4) apie grūdų apkuopimą nuo grybelių, užveisiančių ligas.

I. **Labai retai** susipilia į aruodus gryni grūdai. Prie jų yra tankiausiai prisimaiszę: pelai, žolių sėklos, žemės kashneliai, dulkės, sergantys ir necieli grūdai. Nėra ko kalbėti, juog gryni grūdai geresni. Sėklai czystumas teip reikalingas, kad be to negalima laukti gerų vaisių. Žolės, pasėtos drauge, apaugdamos javus, atėma kaikada pusę laimos. Aiszku, dėlko tai. Žolės iszcziulpia isz žemės daug peno, reikalingo javams; iszėma sultis ir pertai stinga javams skystimo; ant galo nustuogia javus, teip kad jie nugalsta, nustybsta ir lengviai véjo paguldomi. Dėl tos tai priežasties teip menki vaisiai žolėtnose laukuose. Žoles tat reikia, kaip įmanant, naikint; tuotarpu mūsų ukininkai, sėdami neperczystytus grūdus, jas veisia. Reikia žinoti, kad nereikalingi, vodijantys grūdai tankiai esti maži, vos-vos akimis matomi. Gali jie prisikabinti prie sziaudelio, varpos, pelų dulkelės, žemės szmotelio ir tt. Užtat, neužtenka perberti grūdus su vėtykla (szilupeliu), kaip pas mus paprastai daroma; bet reikia perleisti per visiems žinomą teip vadinamą pūtyklą. Mūsų ukininkai gal ir norėtų ją įsigaminti, bet vis skundžiasi ant neturto. Tiesa — kitam ir sunku ją nusipirkti; bet kas vienam sunku, keliems nei už ką, o ji gali tarnauti penkiems, szesziems. Karsztai tat raginame nors susidedant įsitaisyti tas įrankias iszkuopimui nors sėklinių grūdų, idant neszmeižtumite savo laukų ir pertai, sėklinių grūdų, idant neszmeižtumite savo laukų ir pertai, teip neskriaustumite savęs. Pūtykla, kasztuojanti kelioliką rublių, gausiai atsimoka kožnam.

II. **Jei prisistebėsi** į iszvėtytus grūdus, regėsi, juog tarp jų yra didesni ir mažesni; tarp mažesniųjų yra pribrendusių

ir nepribrendusių ir nesveikų. Aiszkus dalykas, kad grūdai, nepriėję, nedygsta; sėti tad juos tiek pat, kaip į vandenį įmesti. Užtat reikia juos butinai išskirti. Bet neužtenka sėti dygstanczius grūdus; reikia veizėti, idant ir tie būtų geri, dideli. Grūdas, įmestas į žemę, turėdamas reikalingas sultis ir szilimą, leidžia daigą, kurs, pakol szaknių neturi, ėma peną ne iš žemės, bet iš paties grūdo. Užtat kuodaugiausiai randa jis ten peno, tuo esti trąšesnis. O kuo trąšesnis daigas, tuo geresni javai ir gausesnis vaisius. Reikia tat rupinties sėklai atskirti geruosius grūdus. Tai teipo-gi lengva padaryti su pūtykla, turint reikalingus sietus. Pasigaminantis tat pūtyklą, reikia veizėti, idant ji netik vėtytų, bet ir skirtų didesnius grūdus nuo mažėžnių.

III. Padaiginimas. Nereikia niekados sėti javų, nežinant, ar jie dygsta, nes iszmėginti labai lengva. Reikia pasemti kokį szimtą grūdų, įpilti juos į puodelį su dregna smiltimi ar žemę ir pastatyti viduje. Rugiai turi sudygti per keturias, kviečiai per szeszes, o avižos per 7 dienas, jei turės žemė tris laipsnius (gradus) szilimos; jei turės daugiau, greicziaus sudigs. Bet perkarsztai daiginti negerai. Jei per 6 ar 7 dienas grūdai nesudygsta, pavojinga juos sėti, nes gali žemėse supūti.

Kožnas matė juodas varpas kviečiuose ir kituose javuose, kurios trinamos nupaiszina pirsztus, o kuliamos pridaro dulkių ir sujuodina grūdus. Tos dulkės yra sėkla grybelių; pasėtos kartu su grūdu, auga, iszduoda szakotą grybelį, cziulpianczią sultis isz grūdo. Kad javas iszplaukia, grybas į szaknis leidžia savo nuodus, kurie, nutekėdami į varpą, sugadina ją ir paverczia į paiszas (kulį). Aiszkus tat dalykas, juog reikia ginties nuo to javų neprietelio. Bet kaip? O tai iszkuopiant sėklą... Didumą tų juodų dulkių nuėma nuo-grūdų pūtykla; bet ji užtenkancziai nenukuopia. Reikia tat grūdus plauti. Į kubilą, su skyte dugnyje reikia įpilti sėklinius grūdus, pripilti vandens ir maiszyti su ražu; dulkės su prastais grūdais kils į virszų; perpilus vandens per virsz, dulkės ir grūdai nubėgs. Ir vėl maiszit. Ant galo, kad niekas

nebekyla — vandenį reikia nutekinti, o grūdus nudžiuovinti. Bet ir vanduo kadais gali visko nenuplaut. Norint tas dulkes užmuszti, reikia į 8 viedrus vandens įpilti $3\frac{1}{2}$ svaro (tris ir pusę) sierinės ruksztės (vitriolijos) ir tame perlaikyti grūdus 10 adynų; potam nudžiuovinti. Tas sunaikina tas dulkes. Bet į tokį skystimą galima pilti tik kviečius; kitų grūdų ne. Galima tą piktą sėklą užmuszti, merkiant ant kelių sekundų grūdus į vandenį karsztą, turintį szilimos nei daugiaus, nei mažiaus kaip 44 laipsnius (gradus). Jei bus vanduo karsztesnis, grūdams paiszkdavys; jei szaltesnis grybo neužmusz. Isztraukus grūdus (juos galima mirkyti kurbe) reikia atauszinti, trumpai pamirkant szaltame vandenyje. Tokiu būdu galima atginti javus nuo tos bjaurios ligos. Rugių varpuose atsitinka dideli melsvi grūdai, turintis savyje nuodą. Jie pasėti iszauga į grybeles, kurios, javams žydžiant, siunczia oru savo sėklą į varpas. Tuos grūdus teipat iszpuola naikinti arba su pūtykla arba iszrankioti. (Juos perka į aptiekas).

Paklausykite, broliūiai, paduotų patarnių, o užtiesa džiaugsities! —

Asilas, Bezdžionė ir Kurmis.

S a k m ė.

Kai asilas liudnai dejavo,

Kam jis nuo Dievo ragų negavo,

O sena Bezdžione gailėjo,

Kad uodegelė jai nutrupėjo. —

— Nutilkit — Kurmis, iszlenđes jiems tare:

— Ar matot'? Jug Dievas man' aklu padarė! —

Ir tau jei nelaimė kentėti paskyra,

Atmink, kad ant svieto daug nelaimingesnių yra.

M. Dagilėlis.

Isz kur pasikelia ausių ligos ir kaip nuo jų išsisergėti.

Raszyta pagal *Dr. K. Blau.*

Labai daug žmonių serga ausių ligomis, bet retai kuris atkreipia atydą ant savo ligos ir da recziaus kuris kreipias prie gydytojo. Didžioji dalis ausių liga sergancziųjų — o ypacz prasti, neapsisvietę žmonės, tada te kreipias prie gydytojo, kada ausis nebeprickencziamai pradeda skaudėti arba jau palieka kurti. Ant ilgo isz ausių tekėjimo neatkreipia jokios atydos, it tai būtų visai nepavojingas daiktas. O vienok ilgas isz ausių tekėjimas yra baisiausi liga, kurios auka paliko nelaiku ne vienas žmogelis. Ilgas isz ausių tekėjimas lyginamas yra asztriam kardui, kursai kabo ant galvos ano ligonio, kurs galų gale visai netikėtai gali pertraukti žmogaus gyvybę.

Kaip jau minėjau, ausimis labai daug serga. Garsingas ausių gydytojas, Trelez, tvirtina, ausimis sergant treczią dalį visų žmonių nuo 20—50 metų. Placziuos žinios, nurodanczios ausių ligų iszsiplatinimą, ypacz tarp vaikų, surankiotos. Tulas Stutgart'o gydytojas, apžiūrėjęs 5905 vaikus, atrado, kad 30% isz anų negirdėjo; iszlepinti vaikai mažiaus sirgę ausimis, ne kaip vargdienių vaikai. Tolesniai, ausių gydytojai surinko statistiszkas žinias, isz kurių matome, kad vyrai 1½ kart, neg moteris, dažniaus ir daugiau sergą, t. y. isz 5 ausimis serganczių, ant vyrų priseina 3, ant moterų 2.

Apszviestesniejie žmonės persitikrino, kad beveik visos ligos kelias nuo perszalimo. Ir ausių ligos priežastimi tankiausiai esti perszalimas. Teip dažnai buvo patėmyta, juog ausis pradeda sopėti arba tampa silpnos žmogui pastovėjus angoje, kur vėjas kiaurai eina arba besimaudant vanduo buvo patekęs į ausį. Szis-patėmijimas tebun ne vien parodymui, kad szaltis ausims kenkia, bet ir perspėjimui, kad ausis nuo szalczio reikia saugoti. Sveikam žmogui, su pilnai sveikomis ausimis visada vienodas ir romus szaltumas nieko nekenkia, bet prieszingai esti su gana dideliu szalcziu, lytingu ir vėjuotu laiku. Tokiame

atsitikime ir visai sveikas žmogus gali perszaldyti savo ausis ir įgauti ligą. Todėl patariame kiekvienam, norinčiam užsilaikyti sveiku, szaltame, lytingame ir vėjuotame laike ausyse turėti vatos, arba vilnų pluoksztelį; arba ausis apriszi szvaria skepeta. Ypatingą atyda turime atkreipti ant vaikų ausių, kurios labai jautrios, kurioms greit ir mažas szaltis gali kenkti. Žiemą didžiai szalant, o vasarą žiauriems vėjams pucziant privalome mažus vaikus, iszleizdami ant oro, apriszi jų ausis szilta vilnone arba kitokia skepeta; bet visą galvą vaikui apriszi ir apvynioti visokiais skarmalais — tai daugiau kenks.

— Vėsiame laike privalo apriszi savo ausis ir tie, kurie ir mažą szaltį jaučia ir kurie greit gali persiszaldyt. — Visužiausia gali perszaldyti savo ausis, nors jos būtų ir sveikiausios, besimaudant, szaltam vandeniui į ausis įėjus. Todėl, į vandenį pasineriant, reikia ausis delnu uždėti, kad iszsisaugoti nuo vėsaus vandens.

Itin dažnai buvo patėmyta, kad nusiprausus, vandeniui į ausį patekūs, paprastas isz ausių tekėjimas, pavirsta į baisiausį ausių karsztį, kursai gan trumpame laike gali sunaikinti žmogaus gyvybę.

Nuo didelių ir balsių trinkimų ir szukavimų ne tik bugno oda, bet ir patįs ausių dygsniai gali apsirgti, isz kur kelias dalinis arba visiszkas apkurtimas. Todėl kariūmenėje, tarnaujantįs prie kanuolių daugiausiai visi apykurtįs. Isz kanuolių szaudant dažniausiai kareiviai užkemsza sau ausis vata, vilnomis, o jų nėsant, pirsztais. Vaikų nervai labai silpni. Todėl tėvai turi visados atminti, kad prie vaikų ne padarytų ne kokio didžio tranksmo. Kalviai ir malėjai apskritai labai silpnai girdi, kad jų darbas yra su trenksmu, kursai per kiauras dienas, o kartais į naktis nesiliauną; labai blogai atsiszaukia ant girdėjimo dygsnių. Szitiems nelaimingiems nieko kito nelieka patarti, kaip pamesti tą darbą ir imties už kito, kursai ir gi duotų jiems duoną.

Senas, bet visai netikęs iszradimas, vaikus bausti skėlimu į ausį. Jei vaikas užsipelnė bausmę, kas gali retkarčziais atsitikti, galime jį nubausti kitaip, ausių

nepasiekius; ar negeriaus būtų keletą ypų suduoti jam į pasturgalį, kas vaikui visai negalės kenkti. Ir gi negeras ir pavojingas daiktas vaikus muszti per galvą; tai te gali daryti tamsus, laukinis žmogus. Per ausį muszant, gali lengviai pertrukti bugno oda, ausis įgauti karsztį ir nuo to da gali pakilti isz ausių tekėjimas. Apart to skėlimu į ausį galima pažeisti girdėjimo nervas; per tai vaikas ant visados pasiliktų kurezias.

Dantims skaudant, kiti į ausį kiswa kamparą, arba ausin įpila kandanczių laszų, vildamies suturėsią arba nuramdysią skausmą. Teip darydamas, retas kas apsigynė nuo dantų sopės, dažniaus sugadino savo ausis: kandantįs skysečiai pažeidžia ausių angos odą ir bugno odą, nuo ko ausis gali gauti baisų uždegimą. Kas nori užlaikyti sveikas ausis, tai nieko nepila į jas, nors dantis ir baisiai skaudėtų. Ką jums pagelbės, jei į ausį įpylus, dantis liautus skaudėję, bet už tat paliktumi kurezias? Manding, geriaus leisti dantims skaudėti, ne kaip tapti ant amžių kurezu. Nuo dantų sopės reikia jieszkoti kitokių vaistų.

Kiekvieno beveik žmogaus ausyse atsiranda teip vadinami ausių vaskai; tai prigimtas dalykas, ir negalima jo priskaityti, prie silpnybių. Ne vienam ilgainiu tiek prisirenka ausių vasko, kad tie pripildžia visą ausies angą (įėjimą), ir tai gali atsitikti ne vien su paprastais darbo žmonėmis, praleidžiantiemis dienos darbą ant oro, pilno dulkių ir smilczių, bet ir su valyviausiai užsilaikancziais žmonėmis, kurie kasdien mazgoja savo ausis ir negyvena dulkėse. Ausies angą pripildę vaskai daro žmogui įvairias sunkybes, kaip va — silpną girdėjimą, ausių spieгимą ir sopes, galvos kaitulį ir sopėjimą. Ausių iszvalymui nuo vasko žmonės vartoja visokius būdus, ne retai net pavojingus (asztrius), per tai galima bugninę odelę perdurti arba subadyti anginę odą, kas būtų priešastimi visiszko negirdėjimo, o jei ne, tai baisaus ausių uždegimo. Protingiausias daiktas bus, vaskui ausyje atsiradus, nueiti pas gydytoją, kurs be jokio gyvybei pavojaus galės ausį iszvalyti. Daleistina yra guminė cziurkszlė, kurios galas neasztrus, į cziurszkiant romų vandenį iki tol, iki kol vaskas nesuminksztės ir oran

neiszeis; kad greičiausiai ausies vazkai suminksztėtu, gerai būtų priesz cziurszkimà įpilti ausin bent 20 laszų glicerino. Netikės ir sveikatai kenkiantis iszradimas yra ausin leisti sziltus garus.

Mažiems vaikams, teipo-gi ir suaugusiems žmonėms kartais susirinkusius vazkus nusiduoda iszvalyti susuktu plonos, minksztos materijos szmoteliu ausin įkiszant ir angà iszszluostant.

Dažnai atsitinka, kad į ausis įlenda maži gyvulėliai, kaip tarakanai, blusos, blakės ir bekrutėdami ausyse pakelia didžiausias sopes. Tam nutikus, ką greičiausia reikia kreipties prie gydytojo, bet nėkada pacziam nežinia kokiais asztriais daiktiais medžioti po ausį arba pilstyt pavojus skyczius, pavyzdin imant: terpentina arba kerosina. Tokiame prietikyje daleistina yra: ausį iszplausti drungniu (romų) vandeni, arba ausin įkiszti szlapià plaukų pluoszta, kuo galima būtų gyvulėlį oran iszvaryti.

Besibovydami vaikai neretai įkiszta ausin sau arba kitam vaikui pupà arba žirni.

Jei žirnis arba pupa buvo didelis, arba pakliuvo į paczià ausies gilumà, tai nė gydytojas to negalės iszvaryti oran, už tat visprotingiausia bus ausies visai neliest, bet tuojaus vaikà nuvesti pas gydytojà. Patis krapsztydami, įvarysite žirni tik giliaus ir tuo padarysite gydytojui darbà sunkesnį. Teip-pat dyki rupescziai ausį plausti, nes tuo žirnio arba pupos isz ausies ne iszskviesi, subrinkus paskui ir gydytojas vargiai begalės iszvaryti.

Tulos ausių sopės stovi angsztame sąryszyje su nosies ir nosies skylių ligomis. Nosies arba nosies skylių uždegimas dažnai pereina ant ausies. Tai iszaiszkina tuo, kad ausies vidus stovi sąryszyje su nosies skylėmis per vienà trubelę, per kurià uždegimas nuo nosies gali spėriai (umai) pereiti į ausies vidų. Kiekvienas bus įsitėmijęs, kad slunktui pristojus, girdi žmogus prascziaus (ausis užkrenta) ir nekartà slunktui praslinkus pasilieka susilpnintas girdėjimas; dažnai prie didelio slunkto prikimba ausių sopės ir tekėjimas. Tam isztikus, kiekvienas privalo ką spėrius steigties prie gydytojo, kuris ypacz szitokiuose

priepuoliuose gali pagelbėti — juo anksciaus juo geriaus. Ką nepasiliaunantis slunktas kankina, tas dažniausiai prastai girdi, ir szi liga anksciaus nepasiliaus, iki slunktas ne bus iszvarytas.

Daug vaikų, o ypacz sergantieji skrofulais, prastai girdi; dėlto jie mokslainėje negali gerai iszgirsi ir suprasti mokytojo; tokie vaikai dusauja tik burna, dėlto visada turi ją atvirą. Sziuos nabagus laiko už mulkius, neiszmananczius, tinginius; užtat mokslainėje jų gyvenimas labai sunkus. Vaikai prastai girdi ir dusauja burna dėlto, kad nosies kiaurume iszaugo nereikalinga mėsa, pripildanti vidurinę nosies angą (įėjimą) ir minėtos ausių trubelės angą (įėjimą). Ausies trubos angai neliuosai esant, oras negali pakaktinai įeiti, nė iszeiti ausies vidun; nuo tuo pasikelia dalinis apkurtimas. Statistika paduoda, kad tarp 15 metų vaikų ausimis silpnų yra apie 40⁰/₀ isz priežasties anos nereikalingos nosyje auganczios mėsos, nuo 16—20 metų apie 12⁰/₀, nuo 21—30 metų apie 3⁰/₀.

Isz to galima regėti, kaip didelę įtekmę turi nosies ligos ant ausių. Tėvai ir mokytojai turi atkreipti atydą ant vaikų, prastai girdinczių ir dusaujanczių burna ir kuogreicziausiai nuvesti juos pas gydytoją; minėtą nereikalingą mėsą gydytojai iszpjaus arba kitu kokiuo būdu isznaikys, ir sugrąžys jų vaikams gerą girdėjimą ir ausių sveikatą. Bet jei ligai duos eiti savo keliu ir nestengsis jos sutrukdyti, galės ir gydytojo rupescziai pasilikti be jokių pasekmių.

Prie tulų ligų, ypacz skrofulo ir limpanczių prikimba ausių ligos. Ypacz szkarlatina labai bijotina liga; prie tos prisirisza baisus ausių uždegimas, kuris sugadina girdėjimo kaulelius ir bugno odelę, ir teip tampa kurczias. Jei vaikas jisai jaunas ir nemoka dar kalbėti, tas palieka ne tik kurczias, bet ir bežadys. — Ir difterija dažnai nuo kaklo pereina per ausies trubą ausin ir tę padaro baisias teriones. Recziaus ausimis suserga prie typho, tymų (odra) ir raupų. — Ką reikia daryti, kad prie minėtų ligų nepriliptų ausių uždegimas? Atminti reikia visados, kad gerklė ir kaklas būtų tyri (czysti), ką galima panokti gerklę iszplaudžiant vienu vandeniu bent kelius kartus

per dien'. Naudinga būtų, kad kiekvienas, szkarlatina sergantis, dažnai plaustų gerklę chlorkalijo misziniu (1 arb. szauksztas chlorkalijo ant 1 stiklo szilto vandens).

Girdėjimo nervai stovi sąryszyje su dantų nervais. Tuo iszaiszkina atsiradimas prie dantų skaudėjimų ausies ligų.

Apsirgus toms smagenų dalims, kur kelias girdėjimo nervai, žūsta girdėjimas ir atsiranda visiszkas kurtumas.

Ant užbaigos galime priminti, kad tulios giminės visi sąnariai jaunuose metuose pradeda prastai girdėti. Tokį prastą girdėjimą galima pavadinti prigimtu arba paveldėtu.

V. Dausietis.

Ko gi man liudna?

Kogi man liudna, ar ko pasilgau,

Tark, nors žodelį, muza meilioji?

Délko teip tankiai blakstienas vilgau,

Kodėl ant skruosto aszara gailioji?

Kam tav' pažinau, kam pamylėjau,

Tu, mūsų dainų miels aniolėli?

Jug man ramumą tu pažadėjai,

O szendien siunti kartų vargelį . . .

O, kaip laimingas, tol laimingesnis

Juroj' paskendęs szalt's akmenėlis;

Daugkart, begalo yr turtingesnis

Lietuvos girių margas pauksztelis!

Sotin' jį Dievas — bėdos neveikia,

Tupi spakainiai ir gieda Augszcziausiam;

Sziaurinio vėjo bijoti nereikia:

Slepias jo giesmė miszke placziausiam'.

O, kad pavirsti paukszeziu galėčiau,

Ir asz spakainiai giesmes giedocziau,

Savo vargdieniams tada cziulbėcziau

Draug' su jais džiaugeziuos, draug ir raudocziau!..

M. Dagilėlis.

Genys margas . . . o lietuviszka raszyba dar magesnė.

Paėmęs į rankas by kokią lietuviszką knygelę, lengviai pamatai daugybę jeibių, kurių lengva būtų išsisaugoti. Ycz nemalonų įspudį ant kiekvieno skaitytojo, ar jis būtų lietuvis, ar svetimtautis, užsimanęs lietuviszškai pasiskaityti, daro nevienodumas raszybos, kurs izrodo lyg kad nemokėtume raszyti. Svetimtaucziai, tyrinėtojai mūsų kalbos, nežinodami, ko atsiremti, kiekvienas saviszškai pažymi mūsų žodžius, platindami klaidas; pradedantys žiurėti į lietuviszką knygą su užsivilimu iszsitaria: tai-gi jūsų dar nė pradžios nepadaryta . . . ir užgėdina masinanczius nusikratyti nakties miegais ir pamylėti savo tėvų kalbą. Kas laikrasztis (ycz yvairuoja Amerikos laikraszcziai), kas knygelė, tai kitoki raszyba, nes projektų raszybos nuo pat konauninko Daukszo lyg pat p. Jakszto turime daugiau, neg reikia. Daukszai patiko — czekų būdas pažymėjimo tarsnių; vėlesniesiems raszytojams — lenkiszkas, neprotingas, bet szendiena daugiausiai tebevartojamas; Karaliaucziaus profesoriai (Szeikeris, Kurszaitis savo Kalbomokslius raszė po įtekme vokiszkos kalbos; Kauno profesoriai (kun. Baronauskis ir kun. Jaunius) bandė sutaikinti bent didžiasias augsztaiczių ir žemaiczių tarmes; Tilžės laikraszcziai vieni „Varpas“, „Ukininkas“) persza vieną, suvalkieczių tarmę į raszomąją; kiti („Žinyčia“, „Tėvynės Sargas“) blaszkos ir bando atrasti, kaip, kiek galima, pritinkesniai, idealiszkesniai pažymėti kiekvieną žodžių formą, neprisilaikydami nė vieno isz paminavotųjų raszybo būdų.

Raszybos klausimą metas tada iszriszti, — jug visos tautos vieną teturi raszybą, kurios mokinas ir paskui prisilaiko raszantys ir spauzdinantys. Metas lietuviszką visuomenę paszaukti į tą darbą, kaip szaukiame nepaliaudami prie iszriszimo spaudos klausimo, nes tuodu klausimu lygiai svarbiu; pirmasis, sakysime, dabartiniame laike yra dar svarbesnis, kad mūsų visuomenė jo dar nejauczia. Visuomenei, matos, klius jį iszriszti, pasakyti paskutiniį žodį, kuris raszybo būdas jai labiaus patinka ir atsako protingiems reikalavimams. Tarėmės, tą priedermę laikrasz-

cziai atliksią, bet jie, praktikoje atkakliai prisiturėdami nuosavės, ypatingos raszybos, teoretiskai neiszrodinėjo teisingumo pamatų vartojamosios raszybos; tik retkarčiais tegirdėjome tylūs balsus, kviečiančius sulygti ant vieno raszymo būdo, žinoma, to kurį vartoja spaudinatis paraginimą laikrasztis; todėl ir tie balsai pasiliko ant popieriaus, kaip ir kitų mokslinczių, be atbalsio, it balsas pūstynėje. „Mokslų Akademijos“ mėš neturime; draugystės, pavadžios į mūsų sanbrolių-latvių „Zinibu Komisija“, ir-gi neturime, — tai kas galutinai apsprės tą dalyką, jei ne visuomenės balsai? Lietuviai, meskite szalin savo szaltą negyvą ramumą, nes, kaip sako „Varpas“, „meilesnis yr rugojimas, pritika darbų ir tt., neg szaltas tylėjimas, indiferentizmas“ (N 2). Protingai užbaigti tą klausimą mums dar galima, kol spaudos laisvė nepraplatijs kočio neprotingo raszymo būdo, tik neapsistokime viduje kelio: daug kas **pradžią** darė — veizdėk virsziaus. — O ką pridėjo, visuomenei nepritariant ir **toliaus** nevarant? Tokie iszmintingi balsai, kaip p. A. Jakszto „Tėvynės Sarge“ Nė 4, 5, verti iszklausymo; geri užmanymai verti įvykdinimo, kreivi — pataisymo, neužtenkantys — dapildymo, idant, ant galų galo, nebebūtų tokio svyravimo, kaip antai „Varpe“: įvairus (su „i“, 16 ir 17 p.) ir yvairus (su „y“, 21 p.); knygelėje „Aukso Verszis“: komedija (ant pirmojo puslapio) ir komedija (ant trecziojo pusl.) Laikraszcziai, stovintys ant sargybos bendrijos reikalų, tespauzdinie szituos balsus: jie ilgainiui bus suvartoti. P. Kriauszaicziui atspauzdinus savo „Lietuviszkos kalbos gramatiką“, paremtą ant vienos, „raszomosios“ (suvalkieczių) kalbos, o daugumui laikraszczių ją priėmus, mūsų raszybos klausimas padarys žingsnį tolyn, bet vis-gi bus tol lyg galo: abejojame, beg bus be paklydimų priesz sulyginamąjį kalbų mokslą; beg nereiks, suvalkieczių tarmę priėmus į pamatą, szis-tas pataisyti, kitoms tarmėms nurodant, kaip nesykį ir pats garbus autoriaus darė (raszomės, nors Užnemunije teip niekur nesako). Teip, su visais p. A. Jakszto iszvedžiojimais, ypaciai su sziuo: kiekvienam skirtam balsui iszreikszi reikalingas yra skirtas ženklas, sutinkame, apart keleto. P. J. norėtų iszmesti **ie** (kun. Jaunias: i, Kun. Baran.: ë) užmainant ją ē arba é.

Bet **ie**, kaip reiškia Zarasų, Szvencionių tarmės, tariant, girdis **i** ir **e** atskirai, ką patvirtina ir Telsziszkių tarmė, sukeičianti tuodu tarsniu: **ei**; **ie** todėl nėra kaip negal pažymėti viena žyme. Tą patį reikia pasakyti ir apie **uo**, kurio p. J. už dvibalsį nepripažįsta.

t, d žodžių galuose yra pritinkesnės lietuviszkai kalbai už **č**, **dž**, bet pradžioje žodžių jų negalės užvaduoti, nes **č** žodžių pradžioje nėra žinios, isz kur kilusi, ar isz **t**, ar isz kitos kokios, ar tai tikroji jos vieta. Galime raszyti: jaučio, meldiu, szekėčiau, bet negalės raszyti: tiau-dulys, tēploti, tiaupti, typti, diaugties, diuti, nes pirmuosius žodžius žemaicziai isztaria su **t**, **d**, o antrųjų — ne.

Yra dar tokie žodžiai, kaip: **dzemti** жужжать **dzindros** (žužle), **dzvieguoti** (brząkać); kaip czia **dz** pagal p. J. reikėtų pažymėti?

Isz jo patariamųjų suminksztinimo ženklų geriaus mums patinka **i** — be taszko (**i** — su taszku — kaipo balsė, negali pilyti ir antros, suminksztinimo, priedermės.

Teisingai p. J. sako dvibalses su „**i**“ (ai, ei, ui, oi) reikią raszyti su „**j**“: aj, oj, uj, ej. Pagal K. Sėli.

P. S. Galutinai priėmę p. Kriauszaiczio raszybą ir aptarę ją seniaus, kitų p. Sėlio nurodymų nebespaudiname, kad jau pervėlu. Red. } |

|Margumynai.!

Suraszė kun. *Motiejus Valanczius*, Žem. Vysk. :

1. Klapatai su Zarasų bažnyčia.

Miestelis, sziaurinėje Kauno gubernijos stovjs, nuo amžių vadinos — *Jexiorosai*, (baltgudiszškai isztariant; *Zarasai* — lietuviszkai isztariant. Red.), kad tarp ežerų (Jeziory) yra pastatytas. Prigulėjo prie *Vydzių* pavieto. Tiktai pirmuosiuose metuose vieszpataavimo cesoriaus Mikalojaus I. tapo pramintas — Novoaleksandrovsku (prie to vardo lietuviai ir po sziai dienai nepripranta; ir gerai daro. Red.) ir paskaitytas už pavieto miestą. Prie to

prisidėjo daugiausiai tas dalykas, kad per miestelį tapo pravestas szasziejaus kelias. Vydžiai pasiliko miestu „už sztato“.

Tuose tai Zarasuose nuo senovės buvo katalikų bažnyčia. Kad pirmoje szio amžiaus pusėje perkūnas ją sudegino, klebonas pastatė biauriają pastogę ant pat szasziejaus ir apmetė ją paczvarėmis, kurios nėraž neuždengė nuo lietaus. Neturtinga parakvija, neįstengdama pastatyti naują bažnyčią, praszė paszalpos nuo Vilniaus Vyskupo, nes ta Lietuvos dalis tada prigulėjo prie Vilniaus Vyskupijos. Vyskupas tam tikslui iszpraszė nuo vyriausybės 10,000 rublių.

Vyskupas Indriejus Klangeviczė teikėš ycz mylėti Dusetų kleboną Staneviczę, ir iszkėlė jį į Vilniaus Konauninkus. Užmanius Zarasuose statyti bažnyčią, Konauninkas rekomendavo Vyskupui savo brolio sunų, kun. Aleksandrą Staneviczę isz Seinų Vyskupijos, dabar (1873 m.) Žemaiczių Vyskupijoje esantį. Kun. Aleksandra, į Zarasus nuvažiavęs ir pinigus priėmęs, kaip iszapsigimimo vertelga, vietoje bažnyčią statyti, teip apsiwertė. Vilniaus Konsistorijai perstatė, įduotais pinigais bažnyčią iszstatyti negalima esą; ketinąs pirma pastatyti vandeninį maluną ir nupirkti Zarasuose namus, o paskui isz įeigos palengvo statyti muro bažnyčią. Konsistorija nenorėjo ant to sutikti, tarė su žmonių paszalpa galią bažnyčią iszmuryti; vienok, vyskupui geidžiant, sutiko. Staneviczė pastatė maluną, nupirko namus traktieriui, ėmė įeigą, bet apie bažnyčią nemislijo. Tame tarpe valdžia, atimdama bažnytinius turtus, atėmė ir minavojamąjį maluną, ir namus, ir teip vėl paliko be bažnyczios ir be duotos bažnycziai paszalpos. Sziaurinė Lietuvos dalis, o su ja ir Zarasai, prie Žemaiczių Vyskupijos perėjo 1851 m. Szviesiausias Ciesorius Mikalojus I, pravažiuodamas per Zarasus, iszvydo pastogę ir tarė: „o czia kas toks biaurus“? Lydintis Karės Gubernatorius atsakė: tai yra bažnyčia. Ciesoriaus paliepė tada atkreipti mano atydą ant to daikto, ką Karės Gub. veikia ir paraszė lyg manęs. Neužilgo, nes 16 liepos 1851 m., patsai buvau Zarasuose. Paszalinau kun. Staneviczę, o paskyriau kun. Viktorą Rusteiką. Patsai parodžiau vietą

bažnyčiai ant kalno tarp liepų. Kun. Rusteika kad sukruoto, tai tais pacziais metais pastatė nedidžią medinę bažnyčią. 1852 m. sausio 26 d. leidžiau naujus Dievo namus paszventinti ir tą perkelti pamaldas; bjaurią-gi nugriauti. Teip užganėdinome staigų vietinį reikalą. Kunigui Rusteikai už rupestį atidaviau Rokisztkio kleboniją, Zarasuose-gi pasodinau kun. Narkevicę, Pijarą. Bet zokaninkai, pripratę sėsties prie gatavo valgio, negabus prie ukininkystės: isztyrus, pasirodė kun. Narkevicė, galint būti geru literatu, bet ne klebonu. Nauja bažnyčia buvo ir angszta, ir žema. 1859 m. berželio 20 d. man czia vėl atvažiauvus, vietiniai gyventojai ėmė praszyti didesnės bažnyczios.

Pradėjome minavoti apie 10 000, kitados isz izdo duotą: norėjome jieszkoti iszturtų, likusių po a. a. Vyskupui Klangeviczei, bet isztyrus, pasirodė, juog izdas tuos pinigus atgal atsiėmė, užgrobdamas maluną ir miesto namus. Nustoję vilties, turėjome ant vietos jieszkoti pragumų.

Praszalinę kun. Narkevicę, kleboniją atidaviau kun. Mikolui Skorupskiui, nuo kurio daug viliaus. Jaunas tas ir darbsztus kunigas, visam Zarasų pavietai padedant, isztiesų ėmės statyti ertą muro bažnyčią. Padarė, kaip norėjo; bet ant greitosios gerai neiszdegė plytų, o gal ir pamatų nedakasęs pradėjo statyti. Ale architektas visuomet prie darbo buvo.

Prasidėjo sukilimas 1862. Skorupskis tapo aresztavotas, o paskui ir į Siberiją iszsiustas; ant klebono gavo eiti jo kamendorius, kun. Jonas Katelė, kurs neistengė prie savęs pritraukti ir nemokėjo gaspadorauti. Nauja bažnyčia pradėjo skilti ir ketino virsti. Vėl man bėda! Praszalinės kun. Katelę, kleboniją pavedžiau kun. Pranciszku Staszkauskiui, kurs atsižymėjo savo iszmanymu budavonės; pažiūrėsime, ką įstengs padaryti.

2. Laukuvos bažnyčia.

Neilgai trukus po savo įsiszventinimui ant Vyskupo, buvau Laukuvoje; radau bažnyčią seną, medinę ir apiplyszusią; kleboną-gi — kun. Ignacą Kocą, misijonorių,

užsitarnavusį Varnių Seminarijos Profesorių, sergantį. Su isztižusiu nėra rokundos; padirmavojau prisiruoszusius žmones ir pavažiavau toliaus. 1850 m. gegužio 27 d. kun. Kocas užbaigė savo amžių: kleboniją atidaviau kun. Mateuszui Narkeviczei, kurs, nežiurint į gilų amžių, užmanė iszmuryti Laukuvoje bažnyčią. Ir tikrai, 1852 m. užkvietė mane pamatinio akmens paszvēstų. Nuvažiavau 11 gegužio ir prie skaitlingo žmonių susirinkimo paszvincziau; pabaigęs szventas apeigas, patsai prakalbėjau į susirinkusius parapijonus, padirmavojau 1501 ypatą ir iszvažiavau į Varnius.

Klebonas atsikvietė architektą žemaitį, Kalėda vadinamą, kurs, iszmurijęs bažnyčią Skuode, apsiėmė ir czia iszmuryti. Padėjimui pamatų pradėjo kasti žemę, bet žvyro atkalnyje negalėjo dasikasti kietos sluoksnos. Tada minavotasis architektas patarė į gilius griovius dėti ažuolus ir ant jų iszstatyti sienas muro bažnyczios. Klebonas ir parapijonis ant to sutiko: architektas tada pradėjo murą ant ažuolų muryti. Baisu todėl, kad ta bažnyczia nepradėtų kuomet nors sprogti.

Klebonas Narkeviczė su stebėtinu pasiszventimu darbovos apie szventinycią: neturėdamas kur padėti meistrų ir dailidžių, patalpino juos savo klebonijoje, patsai pasilikęs prie vieno kambarėlio. — Per kelius metus neturėjo nabagas savo namuose ramumo, vienok kentėjo neburgėdamas. Nekartą jam pritruko pragumų, nes nedidi parakvija negalėjo pristatyti; tai regėdamas, kaip anie kvestoriai, važinėjo nuo namų lyg namų praszydamas paszalpos. Keletą kartų ir į Varnius buvo atvykęs. Isz kur tik gaudavo skatiką, tuojaus atiduodavo ant bažnyczios dalykų.

1867 m. tapo stabu iszliktas; vienok, kaip tik truputį pagėrėjo, vėl užsiėmė fabriku. Regėdamas tokį jo pasiszventimą, iszkėliau į Garbės Konauninkus ir džiakonus; patariau, kad savo paveikslą su paraszu: Fundatorius — pakabintų bažnyczioje; teip ir padarė.

Iszmurijus bažnyčią ir pastaczius altorius, norėjau paszvēsti; kol vienok prisiruoszėme, turėjau iszvažiuoti į Kauną, kame ir tapau arestantu.

Mirė su visais grobais doras kun. Mateuszas Narkeviczė 1872 m. liepos 21 d. Laukuvoje, kame ir palaidotas tapo. Gyveno 80 metų. Jam mirus, nerado nekokio funduszo.

3. Pakapių bažnyčia.

Sziaulių pavieta yra sodžius, Veleikiais vadinamas, prigulintis prie ponų Karpių; ant smilčių kalnelio turėjo jis kapus. Ant tų kapų žmonės iszstatė medinę koplyčią, prie kurios, žmonėms praszant, Vyskupas kunigaikštis Steponas Gedraitis 1780 m. pasodino kunigą. Tokiu būdu Kurtuvėnų parapijoje atsirado nauja filija, Pakapiais vadinama.

1824 m. Vyskupo kunigaikščio Juozapo Gedraiczio į Pakapius atsiųstas dievobaimingas kunigas Jokubas Butaviczė, paliovė laidojęs aplink bažnyčią numirelius; szventorių aptvėrė, o kapus truputį toliaus nustumė. Užsilaikė isz miszių ir isz žmonių almužnų, kurių doram ir žmonių mylimam nékuomet netrūko; priegtam jam davė daržą bulviems pasisėti. Kun. Jokubas czia iszbuvo lyg 1860 m.; paskui persikėlė į Rekijavą, ale ant galų galo vėl sugrižo į Pakapius ir sėdėjo prie bažnytėlės, kaipo mansionierius, nes buvo pasenęs.

Rekijavas kartu su Pakapiais prigulėjo prie Tikrojo Stato Sovietniko, kavalieriaus ordero s. Onos, antrosios kliasos, per devynerius metus Marczelgos Vilniaus gubernijos Szviesiai Daugalio Eustachijo Karpio, kurs pirmojoje pusėje szio amžiaus ramiai gyveno Joniszškėlyje. Buvo tai ponas turtingas: Panevėžio ir Sziaulių pavietuose turėjo į 30 palivarkų. Taigi, kaipo didžiūnas, gaidė kuo nors atsižymėti: užleidė ilgą barzdą, niekus dirbo ukininkaudamas: liepė rugius kulti ant rugienų, o žirnius ant pliko ledo Rekijavos ežero; penint žąsis, liepdavo jų kojas prie lentos gelžiniais vinimis prikalti ir tt. Todėl obyvateliams tretį sykį iszrinkus jį į Marczelgas, kažkas prie sienos prikalo kartelę su antraszu:

Mości Panowie, zle u nas połowy:
Howili karpia bez głowy!

Vėliaus Karpis liepė sugriauti savo miestelį, Naujamiesčiu vadinamą, ant Nevėžio upės. Kad jau keliolika namų iszvertė, vėl kažkas prilipdė kartelę su antraszu:

Budować i rujnować — jednostajna praca;
Jednak mądry buduje, a głupi wywraca.

Todėl kilo klausimas, beg Marczelga Karpis turi sveiką protą? Karės-Gubernatorius atsiuntė komisiją isz Žandarų Jenerolo, dviejų daktarų ir deputato nuo bajorų, kurie nusprendė seną Marczelgą isztikro turint proto ligą. Dėlto dvarai nuo jo tapo atimti ir atiduoti sunums: Franciszkui, Pelicijonui ir Konstantinui. Senam Marczelgai paliko tik vieną, bet ganą ertą dvarą, nuo boczių valdomą, Rekijavą, Sziaulių paviete. Apsigyveno tada tę ir gaspadoravo saviszcai.

Prie dvaro laikė 12 vaikelių nedaugiaus, kaip 10 metų; visus aprėdė juodomis jupelėmis, bet nėvienam nedavė avalų; todėl basi tarnavo prie stalo. Pasitiekė sau milžiniszką briką, į kurią kinkė po 10 darbinių arklių; važiuodamas su ja aplankyti obyvatelių, ėmė su savimi, apart augusio pasekėjo, du basu berniuku ir 12 visokios veislės szunų.

Tas tai Marczelga Karpis 1861 m. praneszė man, kad norias Pakapių filiją iszkelti į eilą parapijinių bažnyčių. Apsidžiaugęs ta žinia, atrasziau Marszalkai ir užsakiau, juog tokią tai dieną patsai į Pakapius atvažiuosiu. 5 d. rugsėjo m. 1861 m. ir nuvažiavau. Priėmė mane iszkilmingai žmonės su dvasiszkaisiais, kurių vadu buvo Marczelga Karpis. Atlaikėme miszparus, o ant rytojaus atlikome iszkilmingą dievmeldystę. Žmonių buvo gana; patsai įlipau į amboną ir užsakiau, juog isz Marczelgos duosnumo jų filija bus perkeista į parapijinę bažnyčią, juog visuomet turės sau kunigu: prabaszčių ir kamendorių.

Dievmeldystę pabaigęs, padirmavojau nedirmavotus ir su visa dvasiszkija nuvažiavau prie Marczelgos ant pietų; po pietų ponas Marczelga prižadėjo Pakapių prabaszčiui duoti 33 deszimtinas žemės ir kas met mokėti po 230 rub., o atsakanti kapitalą atremti ant Rekijavo dvaro. Aszgi isz savo pusės prižadėjau Marczelgos iszrinktą kunigą

iszkelti į Pakapių klebonus ir antdėti ant jo pareigą laikymo kas met už fundatorių tiek miszių, kiek klebonai, turintys penktosios kliasos beneficiją, paprastai laiko ir išsisiusti komisiją apribavimui naujos parakvijos.

Ir tikrai, kaip tiktai Marczelga paskyrė Pakapių klebonu J. M. kun. Antaną Gintilą, tuojaus ant to sutikau, pagrižęs namon paskyriau komisiją apribavimui parapijos, ponas-gi Marczelga naujos klebonijos fundusą užtvirtino atsakancziu dokumentu, kurį patvirtino Vidaus Dalykų Ministeris J. M. Perowskis. Teip pribuvo Vyskupijoje nauja klebonija.

J. M. Karpis ne beprotis, kaip buvo nuspręsta, bet mylėtojas niekdarbių.

Tuo pagirtinu darbu parodė geriausiai norus bažnycziai, dėlto asz jį tikrai godojau ir nekartą sakiau: Duok, Dieve, tėvynėje didžiūnų, nes jie prie gerų norų, daug gero gali padaryti Bažnycziai ir tikybai. Plikbajoris-gi, ką iszars, tą ir su valgys. Karpis buvo lenkiszkas ponas, o lenkiszki ponai visuomet buvo dievobaimingi. Jug tai jie po visą krasztą pristatė bažnyczių, į kurių puikumą ir po sziai dienai žiurime su pasistebėjimu. Mirė Marczelga Karpis 1864 m.

Viena pavasario Diena.

(Galas.)

Tę, kur pas'baigia dienele jau szviesi,
Nuvargę kunai ilsis, iszsitisesę.

Ar tai pagalve minkszta, ar tai kieta —
Džiaugias nuvargus galvelė padėda.

Netrukus kitas sapnuoti pradeda.

Vartuoja, rėkia loc but kokia bėda.

Gal ką regėjo, ar ką dirba, mato —

Galvą pajudin, o ranką pakrato,

Buk darbą norint nusigint prispėta,

Ar kam aduoti nenor' pažadėta,

Ranką buk szluosto, viseip aną tąso —

Įkando blakė ar nedora blusa?

Rodos, nor' kalbėt' — lupoms judin' tankiai;
 Veidas užraudęs ir duksauja sunkiai.
 Kartais ir sudreb', kaip kas ją gandintų,
 Kaip tai prapultį po savim matytų.
 Oi, oi, nabage, kas tai atsitiko,
 Kad tave sapnai varginti įniko?

Skrustai deg liepsna ir baisiai užraudę.
 Pagalvę, kurią rankos viseip spaudė,
 Metė ant kojų, isztarus: „markoje“!
 Baisiai surėkė, sunkiai suvaitojo.
 Girdžiant tai, moczia ir kiti giminės
 Tarė: mergaitei sziltinės, sziltinės!
 Koks bus atilsis isz tokio-tai miego?
 Kokia sveikata, tokia liepsna dega?
 Oi, bėda, bėda, kam tokia valanda!
 Ir kita bėda gal netol nuo sprando . . .
 O, Pone, Pone! maloniai, be saiko
 Nuo tokio miego saugok senį, vaiką!
 Palikit namai! nežinau, ką tarti;
 Tik atminimą iszsineszu kartų.
 O, kad atliktų nors szczyrą pakutą;
 Kad anų stogai ant jų nesugriūtų!

Matos per langą žiburys dar dega —
 Musėt dar žmonės neragauna miego.
 Kas tų ir kaip tų, norėdams iszvysti,
 Nors ne ant ilgo, turiu asz užklęsti.

Einant į trobą, graži Dievo munka
 Į akis kožnam įkristi netrunka;
 Degdama ant stalo, netol munkos, žvakė, —
 Jeigu ne matai, pamatyk! — buk sakė.
 Vaikai užmigę, tėvai dar ant kelių
 Meldž' Dievo meilės dėl sau, dėl vaikelių.
 Berniokai dujen, tart broliai, lovoje
 Apsikabinę, mieg jau užsikloję,
 Septynioliktą kartą pažadėję,
 Tarsi, žydėti rože palangėje.
 Paszvestą druską duktė kaip ragavo,
 Mieg viena, rankas susidėjus savo.
 Ant lupų juokas — Aniolo spindulis,

Loc but podrauge su ja atsigulęs.
 — Oi, tar, atminiau: rūtos nepalietos. —
 Keletas dienų, kaip nebuvo lietos . . .
 Vaikszczioju, jieszkau jau gerą valandą,
 Kur viedras yra, vienok neatrandu . . .
 — Motin! ar girdi? Razelė sapnuoja.
 Pažadink vaiką ir peržėgnok tuoj! —
 Tar' tėv's, kalbėdams sudėjimą vieros.
 Pildyti netrunk' moczia rodos geros;
 Žadin' dukterį, bucziuoj', kryžių deda,
 Ir tuojaus baigias Rožei sapno bėda.
 Juog tėvo szirdyj malonė tur vieta,
 Pasimeld' jisai dar už visą svieta.
 — Kad loskom's Tavo, Pone, gala nėra
 Meldžiam', lai musų vis bus tvirta viera!
 Pažvelk ant žmonių, kur kelionėj žūna,
 Suszelpk jų duszia, stiprink sylas kuno!
 Duok tiems kantrybę, kurie kenczia szaltį!
 Palinksmink, pancziuos' kurie yr' apkalti!
 Kurie vilnimis marių yra neszti,
 Priplaukt ant vieta dovanok jiems szczėstį!
 Malonus duszioms buk, Dieve, nes kiti
 Baisios gilumos yra jau praryti!
 Su meilės loska teikis tiems pribūti,
 Kuriems jau smertis baigia plėszyt krūtį.
 It vanagėlis, kad žvirblį nutvėrė,
 Ir nagus asztrus giliai jau panėrė,
 Czypia nabagas — valanda tai baisi, —
 Mus, teip czypianczius, Pone, ar apleisi?!
 Pastiprint teikis teisingųjų petį,
 Idant neteisius galėt' pergalėti.
 Kad žėdnas savo tėvynę ir tautą
 Lyg smerczio mylėt', ginti nepaliautų!
 Meilingas Pone, teikis pamatyti
 Tuos, kur ant vainų yra suronyti!
 Duok jiems kantrybę, ar palengvink smertį,
 Daleizdams akis jam tuojaus užverti.
 Tu, Galingiausis, tikiu, juogiai gali
 Ginklus sutrupint, kares gint į szali.

Kurie trokszt kraujo, neteisus, padūkę
 Lai baigias patįs, sprandą kur nusukę.
 Dovanok meilę, apgink nuo pavydo;
 Lai loska Tavo žaizdas szirdies gydo!
 Jei brolis broli, kaip norints, prispaustų
 Mesk akys gėdą, kad veidas užraustų.
 O kurie gėdą suvis but užgesę,
 Tegu tiems perstoj' žibėt saulė szviesi;
 Akis lai smilczių užudeng' paklodė
 Kur jau ir broliams meilė nebes'rodo!
 Oi, meldžiams, meldžiam visi katalikai,
 Idant tas vardas būtų mums nedykai
 Tikim' ir žinom', juog Petro Eldija
 Vilnių giliausių jurių nesibijo.
 Tik turim, plaukiant, atgal nežiurėti:
 Reikale Jezus pribus mus gelbėti.
 Lai pagarbintas bus Iszganytojas
 Amen ir Amen, tegu teipo stojas!! —
 Baigęs tas maldas, tris kartus žėgnojas.

— Kas tai, tar' moczia: naktį perleidž' retą,
 Kad apie rūtas Razė nekalbėtų?

— Teisybė — jug jau ir tai atsitiko:

Kazimier's praszo jau anos vainiko.
 Gal nuo tos mįslios nebgal atsiginti
 Ir greicziaus rūtus nori užūginti.
 Bet Kazimierui greitai gal but bėda:
 Szitą jau kartą pripuol' „oczereda“
 O balsai sako, kad Maria Juodoja
 Jau nuo svetimų sziepių net putoja.
 Sevastopolį kuriems reiks iszvysti,
 Argi begalės nors vienas pagrižti?
 Lietuvos sūnus kur nelėja kraujo?
 Kuri jam szalis yra dabar nauja?
 Kuriame žemės tolimiausiam kraszte
 Lietuvio kaulų negalėtum' rasti?
 Už ką ir dėlko jie teipo iszklydo,
 Juogiai vienybė tarp jų nepražydo?
 Kad vien's deszinėn, kits ant kairę sukas, —
 Dėlto teip klaidžiot nēr nėjokios sztukos.

Kas išz nezgados gal užgimti gero?
 Betgi pagrįžkim vėl prie Kazimiero.
 Jų du tikt broliu — atlikti galėtų,
 Jeigu teisybės, kaip prigul, žiurėtų.
 Bet-gi pražuvo seniai laikai seni,
 Kada nerėdė prikimszta kieszėnė;
 Ne vienam plaukyt aszaros' nutiko,
 Juogiai kieszėnė vargszui buvo dyka.
 Tikrai jau žmogus ir suprast nebgali,
 Dėlko teip žmonės jau klysta ant szalį?
 Rodos, tai viesuls, pralėkdams, nedoras
 Iszvaltaloija visas nuolat tvoras.
 Ot, į beždžionkas nor' persiverst kiti:
 Bėda — uodegų negal prilipdyti.
 Tas būtų vilku, kitam meszka tiko; —
 Bėda — trukst nagų ir nugara plika! . . .
 Oi, kad nuo tokių Dievas mus apgintų
 Per munkas Jezaus ir per Kryžių szventą!
 Labą nakt, žmona! — Žmonelė jau snaudė.
 Ir jis pagalvėn savo galvą glaudė.
 Palikit sveiki: miegas aptur virszų!
 Aszei grįtelės jųšų neužmirsziu.
 Gal susieisiv', kas tai gal isztikti,
 Jei kur nenugis nutikimai pikti.
 Kulius, vilnimis iszblaszkytus placziai,
 Nekartą vienoj' sienoje pamatei.
 Žmogus ir žemę apskrijęs apvalė,
 Kol susitikti ir vėl dar negali?
 Nors tiems, kur rodės, juog tur drauge mirti,
 Dažnai ant amžių reikia pasiskirti.
 Argi teisingą tur sviets supratimą?
 Gyvenims — smereziu, smertis — gyvenimu.
 Kas stojas, stojas vis po rėdu savo:
 Oi, czionai žmonės baisiai apsigavė!
 Nereg, kaip tankiai puikaujanti syla
 Be jokio ženkle, nejutus, iszdžila.
 O kas gal stoties, tas gal ir nebnykti:
 Czia žmogaus protas negal apsirikti.
 Stotis isz nieko — tai baisi yr' syla,

O kad jau stojos, kaip ana iszdila?
 Stoties galėjo — but sylos pritrūko . . .
 Tikrai be sztukos yra tokia sztuka
 Jei kas ir mainos, imdams mastį kitą
 Teipo tas stojas, kaip yr prisakyta.
 Priesz sylą pirmu tur vis kojop pulti:
 Vieni užgimti, kiti graban gulti.
 Teip Dievs sutvėrė, tur' būt', kol užlaiko, —
 Tokia tai tiesa ir dėl žemės vaiko.

Teip baigias diena pirma pavasario.
 Tamsybės nakties suvis ją uždarė.
 Eidams ulyczia pro nemažą klėtį,
 Dainas ir tranksmą gavau dar girdėti.
 Girdžias ta pati czia daina, kur lauke
 Vidury dienos teip balsingai plaukė.
 Ne pirmas kartas — ag žėdną vakarą
 Jons su mergaitėms tranksmą czionai daro.
 O subatoje, kas norės atkakti,
 Tokį pat tranksmą girdės kiaurą naktį.
 Czenai Onytė ir Jurgis buvoja,
 Nes moczios rytą iszgen' nedėlioje;
 Czia ir berniokai sueina priskirti;
 Ir nėra dyvo, kad tankiai yr girti.
 Kur žaltys szliaužia, tų vysta žolelė;
 Kur czia buvoja, mergaitė iszbała.
 Ne viena czerkas bucziuoti iszmoko:
 Vieniems tai verksmas, kitiems daro juoką.
 Motutės, tėvai, rodos, nesuprato,
 Juog isz to duszei daros nesveikata.
 Žvaigždės sztai žiba; o paregi kitą —
 Nebgavus vietos danguj, žemėn krito;
 Kitos iszrodo, kad ant dvi pertruko;
 O kitos tartum szviesybė nubluko.
 Kad įsižiuri, danguj' dyvus randi:
 Czia loc skrendantį pamatai balandį;
 Jį gen' vanagai — debesįs tai pilki, —
 Viseip iszrodo, kruvoms susivilkę.
 Czia vėl pamatai kokią būdą žydo;
 Stiklinių ledų per ežera slidų;

Arklių trejetas, gal visi keturi;
 Czia vėl loc vilkai gen avelių burį;
 Czionai buk žuvis kokia iszsitiesė,
 Sparnai, uodega jai raudonai szviesi;
 Galėt' ir liutą su karcziais priskirti.
 Miestai ir dvarai, tik rodos iszvirte;
 Loc plytų kruvos degintų raudonų;
 Vietoms paregi kaip kruviną roną, —
 Viską isztikro ant dengaus atrasi,
 Jei tiktai dažnai žiurėti paprasi.
 Czia buk perkasai, per dangų iszkasti,
 O kožno dugny vandens gal atrasti.
 (Nes szniurai traukias tamsys, szalip szviesys.)
 Tame vandeny žvaigždes paregėsi
 Jei kur per reikszles žvaigždė pažiurėjo
 Tuojaus maudyties nubėgo upėje . . . .
 (Tiek mano rankrasztyje berandas).

Julijus An.

—•— Kaimynai. —•—

I.

Netolie mano tėviszkės nuo senų laikų gyveno vienkiemyje (viensėdyje) ukininkas, Juozapas Gailys. Ta vieta, ant kurios gyveno Gailys, vadinosi „Pelkynė“, nors czia nebuvo nei pelkės, nei balos, bet buvo lygi ir kur-ne-kur kalnuota vieta. Gailys turėjo nemaž žemės ir vadinosi visoje apygardoje vienu, isz turtingiausių ukininkų. Jis prigulėjo nuo senų-senovės prie teip vadinamų „karaliszkių“ ukininkų, ir pirm „liustracijos“ (1861 m.) jis pats nežinojo, kiek jis žemės turėjo: jo pievos ir ganyklos buvo neapsakomai ilgos arba, aiskiaus sakant, jis pats nežinojo, kame jo pievos ir ganyklos baigiasi. Užėjus „liustracijai“, Gailys pakiszo kamarninkams keletą deszimtų rublių ir jam atmieravo asztuonias deszimtis desentinų žemės (120 margių). Ir džiaugėsi paskui Gailys, kad jis nesnaudė ir suprato „pakiszti“ kamarninkams, o kiti ukininkai, kurie

kamarninkams nieko nedavė, apturėjo po dvidešimt desentinių, o daugiausiai, po dvidešimt penkias desentinas žemės: mat, jie mislijo, kad kamarninkai jiems veltui po šimtą desentinių primieruos, bet nabagai labai apsiriko — apturėjo po valaką žemės ir iki sziol gyvena tebsigailėdami ir sau iszmetinėdami, kad tada „proto neturėjo“. Bet asz ne apie tą norėjau pasakyti; asz norėjau pasakyti, kad Juozapas Gailys su savo moterimi Ona buvo pasistebėtinu žmogu. Ir kuo judu buvo pasistebėtinu? Juozapas buvo senelis su baltais ant galvos plaukais, kaip su linais, su rukszlotu ir geltonu veidu; jo moteris, Ona, teip-pat buvo sukrypusi senutė, bet nors judu iszrodė senu, vienok buvo stipru. Juozapas, nors turėjo artie asztuonių deszimtų metų amžiaus, vienok kartais parodydavo tokią syla, kokia ir dvidešimt penkių metų vyras negalėjo pasigirti; teip tai, rugių maiszą nuo penkių pūrų užsidėjęs ant nugaros, neszė, kaip jaunikis; kulti ėjo lygiai su bernais; rugius kirto ir szieną pjovė, kaipo pirmutinis pjovėjas; dantis turėjo tokiuos stiprus, kad rieszutą kando pusiau, kaip iszmirkytą cukraus szmotelį. Jo senutė — moteris teip-pat ėjo lygiai su szejmyna prie visų darbų ir dirbo, neatsilikdama nuo jaunųjų. O kokie buvo Gailiai iszmintingi žmonės? Buvo tai retas paveikslas iszminties, teisybės, ir darbsztumo ir atvirumo. O vėl, kaip jie buvo tvirtai prisirisę prie senosės būdo gyvenimo! Senis Gailys nesziojo ant galvos kepurę, teip vadinamą „keturragę“, tai yra, su kvadratiszka virszune, ant kurios visų keturių kampių buvo ragai prisiuti; sermėgą dėvėjo ant liemens su kvaldomis ir su didele apykakle isz praėjusio amžiaus; ant czebatų jis negalėjo žiurėti: czebatas jis vadindavo puikybės priedankcziais, svieto iszmislais, o pats vien vaikszcziojo naginėse. Jo moteris dėvėjo teip-pat keistus drabužius: ant galvos nesziojo baltą skepetą paveiksle tarsi vainiko, tarsi kepurės; sermėgą nesziojo tokią ilgą, bemažo lyg-pat žemės, iszsiutą visokiomis kvaldomis ir siulėmis. O paregėjusi szendieninių moterų aprėdalus, nusispjaudavo ir suszukdavo: „ir ką tos varnos iszmislijo! ponios — ne ponios, tarsi būtų beždžionės“! Kaip Gailiai buvo prisirisę prie senovės gadynės drabužių, teip tai

nemėgo „naujienu“ ir savo gaspadorystėje. Žagrė, konstrukcijos asztuonioliktojo amžiaus ir medinės ekėczios — buvo tai vienutini jų žemei iszdirbti ir iszgyventi padargai; jo arkliai buvo mažo augumo, bet dailūs, greiti ir tvirti; karvės buvo mažos su dideliais pilvais; versžiai vėl maži, pasisžiausę ir supurę. Jų trioboje baldai kaip va: stalai ir krėslai, buvo senos gadynės, padirbti isz storos medžiagos, sunkūs ir negražūs, bet buvo stipri; szauksztai torielkos buvo medinės, — žodžiu sakant, įėjus į Gailio triobą ir gyvenimą, viskas atsidavė žila senatve. Rasiť, pasakysite, kad Gailys buvo tamsus žmogus? Teisybė, kad Gailys nemokėjo nei raszyti, nei skaityti, bet turėjo teip vadinamą „mužikiszką protą“, tai yra, turėjo prigimtą iszmintį ir buklumą, buvo labai konservativiszkas ir mylėjo savo senus paproczius. Pradėjus iszrodinėti, kad jis vietoje senovės žagrės vartotų gelžinį plugą arba vietoje medinių akėczijų — gelžinias įsitiektų, Gailys, nusziszypojęs, atsakydavo: „eik, eik! tamstyte niekus szneki! žiurėk į tuos mūsų ukininkus-kaimynus, kurie aria žemę gelžiniais plugais ir akėja gelžinėmis akėcziomis; žiurėk, kada jie duonos užtenka? vien kaip važiuoja, teip važiuoja į turgų duonos pirkti; arba pavasari, atvažiavę pas mane duonai rugių paskolinti, visus paszalius pribliauna. Asz tamstai pasakysiu, nesigirdams: kad ir su mediniais ir senais padargais žemę dirbu, bet javų kasmetą po keletą deszimtų pūrų parduodu“! Ir teisybė, kad Gailio arnodai visados buvo pilni javų. Agronomas-specialistas tą prajovą, t. y. Gailiui javų užderėjimą, pripažintų dideliam žemės vaisingumui ir gaspadoriaus darbsztumui, dėlto kad jau szimtais kartų yra iszbandyta, kad dirva, blogai iszdirbta arba neįkrėsta, visados blogą vaisių teatnesza. Ta priežastis, rasiť, ir buvo tikroji, kad Gailys turėjo visados gerus javus, priesz visus putėsi ir niekino svieto „iszmislus“. Bet vėl koksai buvo Gailys varaunas (taupnus) žmogus? Jis tepirko vieną druską ir tad priesz visus vien skundėsi, kad jam daug pinigų iszeina ant druskos, o kit' ką jis turėjo isz savo gyvenimo arba teip apsiėjo, kad jam pirkti nereikėjo; teip tai, gelžies jis niekados nepirko, dėlto kad jo visi padargai ir indai buvo mediniai; smalos jis vėl niekados

nepirko, bet rudens laike koku tai senoviszku būdu jis iszvarydavo smalą isz medžių ir jam užtekdavo ant viso meto; arbatos su cukru jis savo amžiuje netikt nebuvo gėręs, bet ir regėjęs, kaip ana iszveizdi ir tokių „niekniekių“ jis niekad os nepirko; degtinės jis negėrė, o kad jam reikėjo, tad jis vėl koku tai senoviszku būdu pats pasidirbdavo ir pirkti vėl nereikėjo; duoną jis turėjo savo, mėsa turėjo savo, drabužį turėjo savo, — ir didiai vaitojo, kad jam druska brangiai kasztavo. O kad jis pardavė javus, kokį arkliuką arba karvę, tad pinig us kieszo į maisziuką kuogiliausiai ir užriszo kuotvircziausiai. Teip tai gyven o ant svi eto senis Gailys, kurį visi vadino „bagotuoju Gailiu“. Bet pažiurėkime, kaip gyven o jaunasis Gailys, senojo Gailio sunus.

11

Gailys turėjo vienatinį sunų, vardu teip-pat Juozapas, kurs, sukakęs dvideszimts metų amžiaus, iszmete isz burnos visus dantis; o dėlko jis dantų nustojo, dievai aną žino; vieni sakė, kad pypkę ir „bankrutkas“ rukė, kiti sakė, kad ant jo dantų tokia liga užėjo. O kad Juozapas sukako dvideszimt penkis metus amžiaus, tad nuo jo kaktos visi plaukai nubirėjo, ir paliko plikakaktis. Czia žmonės, labiausiai bobos, vėl dideliai stebėjosi ir aiszkino visokiais būdais, dėlko Juozapui, tokiam jaunam, nuo galvos plaukai nusmuko. Juozapas iszrodė iszblyszkęs, su įdubusiomis akimis, su įkritusia krutine, su laibomis, kaip gandro, kojomis ir visi sakė, kad jis yra nesveikas. Bet, ar jis isz prigimimo buvo toksai nesveikas, ar jis teip ligą įgavo, vėl nieks žinoti negalėjo. Žmonės sakė, kad jis turi dar kokią tę paslaptinę ligą: Kaip senis Gailys nekentė visokių naujos gadynės iszmislų, teip jo sunus, Juozapas, nekentė senos gadynės kvaldotų sermėgų ir keturragių kepurių, bet nesziojo vien **poniszka**: ant kojų nesziojo dailius ir spindanczius kamacziukus, ant nugaros gelumbinę sermėgą, siutą „pagal paskutinės maldos“; kieszėje nesziojo laikrodėlį, pririsztą ant storo lenciugo, ant kurio galėjo pririszti netik laikrodį, bet ir szunį, ir

iszkisęs lenciugą ant krutinės, visiems rodė ir puikavo, labiausiai prieš mergas, kad jis kiszenėje turi laikrodį. O keturragės, tėvo kepurės bijojo, kaip ugnies; ba, tėvo draugystėje svietai pasirodyti jis jautė didelę gėdą. Juozapas dar turėjo vieną silpnybę, apie kurią visi žinojo: jis dideliai mėgo pyragus, tai yra neretai, nuo tėvo pasivogęs keletą grivinių, ėjo į miestelį, pirkto pyragą ir valgė; tą silpnybę jis turėjo isz pat jaunų dienų ir niekaip aną negalėjo atsikratyti; žinoma, tasai jau buvo pripratimas, kad jis be pyrago negalėjo apsieiti. . . .

Kada Juozapas sukako trisdeszintis metų amžiaus ir kada jo kakta dar didžiaus iszpliko, pasimirė senis Gailys, Juozapo tėvas. Ak! sunus atsidusėjo, apsiverkė ir jo gailėsysis, tėvui mirus, buvo neapsakomai didelis. Teip jau bent prieš svietaį jis neapsakomai didelį gailėsį rodė; bet kaip tē isztiesų buvo, jis vienas pats apie tai tegalėjo pasakyti. Tėvui mirus, Juozapas paėmė gyvenimą į savo rankas ir paliko gaspadorium. Juozapas dabar užgyveno savistoviai ir su visupirmu pradėjo jieszkoti sau moters. O moters jam vis reikėjo. Kas pažiūrės visztas, žąsis, kiaules ir parszelius? kas iszvirš jam valgyti? Gailys, pasiėmęs pirszlį, pradėjo važinėties pas yvairias „paneles“. Ir važinėjosi tris žiemas ir tris pavasarius, ir vis neatrado sau tinkamos ir atsakanczios moters. Mat, viena buvo biedna, antra sena, treczia kumpa nosimi, ketvirta sziokia, penkta kitokia. Ir tik į ketvirtą rudenį prieš pat visus Szventus Juozapas teatrado sau moterį, vardu Oną, kuri apart arklių, karvių, avių, žąsų ir visokių padargų įneszė jam kraiczio grynais pinigais tukstantį rublių. Bijokitiesi Dievo! nors Juozapas turėjo pliką kaktą ir iszpuvusius dantis, bet to kraiczio buvo vertas jo gyvenimas: keturi valakai juodžemio, savo pievos, savo ganyklos, didelis miszko gabalas, o žemė iszpirkta ir vienkiemyje (viensėdyje)! Ko daugiau bereikia? gyvenk sau, kaip inkstas taukuose ir pyragą valgk! Juozapui nelabai patiko Onos nosis, kuri buvo per staigiai augsztyn užriesta, ir Juozapas nuo anos norėjo atsimesti, bet pamislijęs apie anos kraitį, apie nosį užmirszo ir susivencziavojo. Oi, kokią dabar Juozapas linksmybę turėjo, kada jis apsivedęs užbaigė visus

rupesnius! turėjo dabar jauną paciją ir pilną kisenę pinigų, tikt gyvenk, linksminkis ir pyragus valgyk! Gailio gyvenime dabar atsirado didi permaina. Juozapas visupirmu nupirko porą gražių arklių ir gražią briką, į kurią įsodinęs savo paciją ir pats įsisėdęs, važiavo ant nedėlios du kartu į turgų, o tretį kartą nedėldienyje į Bažnyčią su iszkelme ir „paneberija“. Visi stebėjosi, galvas lingavo ir vienas kitam, į paszonį kumszcziodami, sakė: „ar tu matai Juozapą Gailį“? o Gailys, nuvažiavęs į miestelį į turgų, prisipirko rysį pyragų, pats valgė, paciją vaiszino ir antrą pyragų rysį namon parsivežė. Toliaus Gailio gaspadorystėje vėl įvyko permaina: szimtmetines žagres ir medines akėczias — tėvelio nabaszinoko — Juozapas liepė bernams į malką sukirsti, o į jų vietą nupirko gelžinį plugą ir gelžines akėczias. Keturragę kepurę, kurią senis Gailys teip godojo, jaunoji Gailienė užneszė ant triobos ir padėjo į visztų gurbą kiausziniams dėti. Troboje pasirodė lekeruotas kredansas, į kurį buvo padėtos virdulis (samavoras), daug stiklinių ir stiklelių. Juozapas su paczia miegojo lyg pusryčių; rytą ir vakarą arbata gėrė ir pyragą valgė. Szeimyna, jeigut norėjo dirbti, dirbo, jeigut nenorėjo dirbti, tingėjo; prižiurėtojaus nėjokio nebuvo. Gailio gyvenimas iszpamažo pradėjo griūti ir nykti: javai neb'uzderėjo, gyvuliai dvėsė ir visokios nelaimės persekiojo. Praslinko pusantrų metų, ir ansai tukstantis rublių — paczios kraitis — prapuolė, kaip kamparas, o czia visokių reikalų buvo didi daugybė. Atėjo pavasaris, ir reikėjo pirkti netik visą sėklą, bet ir duoną, o czia Juozapo kisenė buvo tuszczia, kaip skrabalas.

Ką veiksi, ką darysi, gyvas ir žemę nelįsi, — jieszkok, broleli, pinigų! Gailys įlindo į svetimą kisenę arba, aiszkliaus sakant, paskolijo nuo žydo Iekaus du szimtu rublių ant keturių deszimtų asztuonių procentų lyg rudens!! Mat nabagėlis nuo žmogaus skolinti bijojo, idant žmogus svietui neisztauzytų, kad Gailys pinigų skolija, o žydelis teip szventai prizadėjo apie tą skolą tylėti, kad nieks nė cipt nežinos. Atėjo ruduo, o visokių reikalų buvo labai daug: reikėjo szeimynai algas užmokėti, reikėjo mokestį užmokėti,

reikėjo užmokėti žydui į kromelį už gelžį, už sinalą, už druską, už cukrų, arbatą, pyragą ir už kitus tavorus, kurius Gailys per vasarą ant bargo buvo išžėmęs. Bet ką suruokوسي visus reikalus? pinigai bėgo, kaip upelis, o anų tebuvo labai maž. Atėjo ruduo ir skola du szimtu rublių žydui, žinoma, ir paliko nemokėta. Žiema praėjo ir atėjo pavasaris ir vėl ta pati bėda atsivilkio; pirk sėklą, pirk duonos, o pinigų nei statiko. Gailys vėl lindo į žydo kieszėnę ant dviejų szimtu rublių ir vėl skolą užmokėti žadėjo rudens laike. Bet metai, pagal Gailio iszmanymo, buvo dideliai blogi; atėjo ruduo, ir skola vėl paliko nemokėta. Ir teip Gailys varginosi nuo pavasario lyg rudens, o nuo rudens lyg pavasario penkis ar szeszis metus ir nėjusi nepajuto, kaip jis žydams igijo du tukstancziu rubliu skolas. Žmonės patylomis pradėjo sznekėti, kad Gailys turi daug skolas, o ir patsai Gailys suprato, kad ant jo galvos gali užkristi didžia nelaimė, Kas-žin-kas Gailiui patarė užstatyti savo gyvenimą į banką ir žydams skolas užmokėti. Gailys, iszgirdęs, kad jis savo gyvenimą gali užstatyti banke, dideliai prasidžiugo ir apie tai pradėjo rupintis. Kada tai Gailio gyvenimas buvo isz-pirktas, greitai atvažiavo banko agentas, kurs žiurėjo, vaikszcziujo, mieravo ir pasakė, kad Gailys isz banko gali apturėti tris tukstanczius rublių, bet per keturias deszintis tris metus reikės įneszti į banką kasmetas po du szimtu rublių, su procentu rokuojant. Ką darysi. Buvo jau ir teip didelė mylista. Gailys žydams mokėjo ant metus po keturius deszintis asztuonis procentus, o czia į banką tik, rodos, po septynis procentus terekėjo mokėti ir tad su kapitalo amortizacija (su numažinimu paskolintos sumos). Gailys tasai banko sąlygas priėmė su dideliu džiaugsmu ir po apturėjimo pinigų isz banko, agentui žadėjo duoti dvideszimt penkis rublius. Teisybė, praslinkus keliems mėnesiams, Gailys isz banko apturėjo tris tukstanczius rublių. Oi, kokį jis tada džiaugsmą turėjo! Jis mislijo, kad tuos pinigus jam kas dovanojo, jis jautė ant szirdies tokią linksmybę, kad jis tuos pinigus tarsi ant kelio pamestus būtų radęs. Žinoma, visupirmu atsiruokavo su žydais, paskui su žmonėmis, kuriems vėl buvo įiskolijęs

keletą szimtų rublių; toliaus užmokėjo bankui szimta rublių; toliaus užmokėjo bankui szimta rublių procentų už pusmetį ir isz trijų tukstanczių Gailiui bepaliko viso labo du szimtu rublių. Gailys pradėjo gyventi vėl savotiszškai: miegojo lyg pusryczių, pyragus valgė po senovei, į gaspadorystę nežiurėjo, o pinigai isz jo kieszėnės tik bėgo ir bėgo. Praslinko po to pusantrų metų ir Juozapas į didelę „bėdą“ ipuolė. Po szvento Jono Gailiui į banką reikėjo įneszti szimtą rublių. Buvo patsai biedniausis laiks. Gaidys apgraibė visas savo kieszėnės ir masznas, o anos buvo tuszczios, kaip bugnai. Banko agentas pasakė, kaip tik Gailys paskirtame laike neįnesz į banką procentų, tuojaus bankas ant takso iszvarys jo gyvenimą. Ką czia daryti? Gailys szoko szen, szoko ten ir nubėgęs pas senąjį savo prietelį Ickų meldė „suszelpti aną lyg rudens“. Ickus galvą pakraipė, barzdą pakrapsztė ir pasakė, kad jis ano „suszelpti“ negali, dėlto kad Juozapo gyvenimas priguli bankui. Juozapas tvirtino, kad gyvenimas jam priguli, bet žydas iszrodinėjo, kad bankas yra pinigų skolintojas piktesnis už žydą, dėlto kad nuo žydo galima atsipraszyti ir „terminą“ galima padėti ant tolesnio laiko, o bankas tuojaus taksavoja. Juozapas ant to nesutiko ir tvirtino, kad gyvenimas yra jo locnas. Vienok žydas Gailiui paskolijo penkias deszintis rublių su ta iszlyga, kad jis rudenį užmokės skolą ir dvideszimt penkis rublius procentų. Gailys ant to sutiko. Antras penkias deszintis rublių Gailys paskolijo nuo szejpjau žmogaus, ir szimtą rublių nusiuntė bankui. Juozapas dabar atsiputė ir nuo jo szirdies tarsi akmuo nukrito; bet tik ant pusmeczio. Atėjo ruduo, ir vėl ta pati baimė, bet rudens laike vis daugiaus pinigų yra: tuojaus galima parduoti, tai javų keletą deszimtų pūrų, tai arklį, tai karvę ir tą szimtinę isz didelio gyvenimo vis galima sulasyti. Bet atėjo vėl szventas Jonas ir vėl szimtinę į banką reikėjo įneszti, o parduoti nieko nebuvo. Gailys metėsi prie žydu ir prie žmonių pinigų skolinti, bet jam visi atsakė. Oi, baimė ir drebulis per visą kuną Juozapui bėgiojo: bankas gali parduoti jo gyvenimą! Gailys bėgo, kur tik beiszmanė pinigų skolinti, žadėdams iszduoti vekselius

ir mokėti didelius procentus, bet visi jau žinojo, kad jo gyvenimas yra banke užstatytas ir pinigų nieks jam neskolijo. Po švento Jono už trijų nedėlių Gailys iš banko apturėjo žinią, kad jo gyvenimas yra parduotas. „Ak, Dieve, Dieve! dabar jau palikome ubagai!“ suszuko Juozapai ir, atsisėdęs ant suolo, apsverkė. Jaunoji Gailienė teippat verkė, o senutė Gailienė, kuri dar gyva tebebuva, išzgirdusi, kad sunus nustojo nuo gyvenimo, tuojaus susirgo ir numirė; žmonės kalbėjo, kad iš didelio gailėsio senutės szirdis persprogo. Kaimynai, išzgirdę, kad bankas Gailio gyvenimą pardavė, sutikę vienas kitą teip sznekėjo: „tasai žmogus savo gyvenimo **nepragėrė**, bet ant pyragų izmainė arba, aiskiaus sakant, „**praėdė**“! Buvo tai liudna teisybė.

III.

Buvo mažoji dienos pavakarė. Dangus buvo apsiniaukęs: juodi debesys slinko po vienas kitas ir rodė ant lietaus ir perkūnijos. Oras buvo labai troszkus; karvės ir arkliai dideliai gyliavo; ore lakiojo didi daugybė bimbų ir uodų, kurie, užlėkę ant žmogaus kuno, teip skaudžiai kando, kad tuojaus kraujas pasirodė. Žmonės ir gyvuliai, nujausdami lietų ir didelę bangą, lindo po pastogę ir vien klausės iš kurios pusės perkūnija pradės grumėti. Teisybė, neužilgo labai tolie sužabavo ir druktu balsu sugrumėjo perkūnas (griaustinis). Gailys su savo paczia trioboje atsisėdę prie pecziaus ant suolo verkė ir sznekėjo, kur jie dabar eis ir kaip jie gyvės. Lauke buvo girdėties tolie dar tolie skambalo balsas, kurs vis tarsi artinosi prie Gailio gyvenimo. Praėjo keletas minuczių, o skambalo balsas vis arcziaus ir arcziaus skambėjo.

— Ak, tėvai, kas-žin-kas toks į mūsų žardienas įvažiavo! — įpuolė į triobą užilsusi ir persigandusi tarnaitė. Gailys apsilvilko sermėgą ir iszėjo iš triobos laukan ir tuojaus į kiemą įbildėjo brikoje dviem arkliais pakinkytoje apysenis su juoda barzda ir juodais drabužiais apsirėdęs žmogus. Gailys tuojaus pažino paczto purmoną ir arklius. Ant dangaus sužabavo ir griaustinis smarkiaus sugrumėjo.

— Zdrastvuite! — tarė nepažįstamasis ir, iszlipęs isz brikos, ėjo į triobą.

Gailiui durė į szirdį, kad tas pats, turi būti, nupirko jo gyvenimą ir dabar atvažiavo apžiurėti.

Nepažįstamasis įėjo į triobą, apsižiurėjo ir maskoliszškai paklause:

— Ar czia yra Pelkynė, Gailio gyvenimas? —

Gailys ant tiek maskoliszškai suprato ir atsakė:

— Teip, czia yra!

— Na ot, — tare maskoliszškai nepažįstamasis: asz ant taksonių banko nupirkau tą gyvenimą ir dabar atvažiavau czia gyventi.

Ant dangaus teip dideliai sužaubavo, kad Gailio visą triobą nuszvietė ir rasis už pusę sekundos griaustinis (perkūnas) triauksz! teip smarkiai nutrenkė, kad visi Gailio triobos laŋgai sužvangėjo ir žemė sudrebėjo. Visi persizėgnojo ir bėgo prie lango žiurėti, ar neįtrenkė į kokį triobesį; bet visi triobesiai buvo sveiki ir tikt viena sena ir augszta liepa, kuri prie svirno stovėjo į szmotelius buvo iszardyta ir suskaldyta. Buvo tai griaustinio darbas. Gailys isz didelio nusiminimo griaustinio balso beveik negirdėjo ir lietuviszškai pasakė savo moterei, kad tas ponulis nupirko jų gyvenimą ir atvažiavo gyventi. Ak, Dieve! Gailiai abudu tuojaus krito ant suolo ir galvą pasidėję ant stalo, griaudžiai verkė; szejmynykszcziiai, iszgirdę, kad įvažiavo netikėtas sveczias ir „naujas gaspadorius“, subėgo į triobą ano pažiurėti ir vėl griaudžiai verkė. Lauke, kaip sako, dangus su žeme maiszėsi: žaibus mėtė, griaustinis spardėsi ir bepradėm trenkė tai į medžius, tai į akmenis; lietus lijo, kaip isz viedro vertė, pakilo vėjas, kurs, į viesulą persimainęs, medžių szakas genėjo, triobesių stogus kilnojo. Gailio triboje buvo abelna verksmo valanda ir tik neverkė „naujasis gaspadorius“, kurs, susiraukęs, vaikszcziujo isz vieno triobos galo į antrą ir kas-žin-ką vienas-pats po panose bambėjo. Kada tai Gailiai, ant suolo atsisėdę, vien neperstojo verkti, nepažįstamasis prisiartino prie Juozapo ir paklausė:

— Tu esi gaspadorius? tau prigulėjo tas gyvenimas? —

Juozapas galvą nuo stalo pakėlė augsztyn ir verkdams, atsake:

— Teip, man prigulėjo tasai gyvenimas!

— Ir ko tu verki? nemokėjai ar nenorėjai gyventi; rasiit dabar prie manęs stosi už berną? — tarė naujasis gaspadorius, tarsi supykes.

Gailys padėjo galvą ant stalo ir įsikriaustęs dar didžiaus verkė; jo pati vėl verkė, o lauke mėtė žaibus ir perkūnija trenkė.

Praėjo keletas verksmo valandų, ir naujasis gaspadorius užsispyrė, kad Galiai iš jo gyvenimo tuojaus laukan išsikraustyti. Juozapas naujojo gaspadoriaus meldė, kad aną dar kokį mėnesį palaikyti, pakol jis išparduos savo nekuriuos daiktus ir atras sau kvaterą. Naujasis gaspadorius ant to sutiko ir Gailiams liepė tikt iš triobos į prieszininę išsikraustyti. Nebuvo ko daryti; viskas jau prapuolė, ir Gailiai verkdami iš triobos išėjo į prieszininę (į antrą triobos galą). Dangus po didelės bangos ir perkūnijos išsipagadijo ir pradėjo szviesti saulelė.

Visoje apygardoje pasklydo garsas, kad į Pelkynę parvažiavo „naujas gaspadorius“. Bet kas jis toks buvo? iš kur jis atvažiavo? vis tai buvo klausimai, ant kurių nieks negalėjo atsakyti. Vieni sakė, kad jis „ruskis“; kiti sakė, kad vokietys, kiti dar kalbėjo, kad totoris. Teip-pat visoje apygardoje pradėjo kalbėti, kad jis labai turtingas, kad labai geras **ponas, o ponu** aną visi vadino. Bet, dėlko jis toks turtingas apsigyveno Pelkynėje, tokiame kampe, nuo viso svieto atkirstame? kokį jis turėjo išruokavimą? vėl visi galvas laužė ir nieko tikro negalėjo pasakyti; niekurie dar pasakojo, kad jis yra pasamdytas maskolizkos valdžios sznipukas; bet ką jis czia sznipinėjo? kam jis czia buvo reikalingas? vėl visi suprasti negalėjo. Ir teip Pelkynės **pons** išgyveno visą rudenį ir žiemą, o žmonės apie aną viseip sznekėjo. Atėjo pavasaris, ir Pelkynės **pons** apgarsino, kad jis savo žemę išduoda gabalais ant randos. Žinoma, žmonės aplinkui gyvenantįs nusinuomojo po tris, po keturias desentinas žemės; kiti vėl po tiek pat ir daugiau ant pusės paėmė nudirbti, o patsai **pons** paliko sau vienus daržus. Apygardoje vėl pasklydo garsai, kad

daug arklavagių atsirado, kad praėjusią naktį pavogė to ukininko du arklius; užpraėjusią naktį kito ukininko pavogė tris arklius, ir teip nebuvo tos nakties, kad kam išz ukininkų arklių nepavogtų, o vėl kuriam pavogė, tas jau savo arklių ir neb'regėjo ant visados. Kas vogė? išz kur tie arklavagiai buvo? vėl nieks negalėjo pasakyti.

Buvo rudens nedėlvakaris. Saulelė ant dangaus neb'augsztai bebuvo. Asz isztisą dieną buvau namsargiu ir sugrižus szeimynai išz Bažnycios, pasiėmiau szaudyklę ir užsidėjęs ant peczių, iszėjau į netolimą miszką netiek pazuikinėti, kiek pasivaiksztinėti. Įėjau į miszką ir girdžiu, kad kas-žin-kas per krūmus ateina. Apsistojau ir žiuriu. Bežiurint išz krūmo iszlindo apysenis — žmogus su juoda barzda, su raudonais marszkiniais ir szaudyklę ant nugaros užsidėjęs. Asz tuojaus pažinau, kad tai, turi būti, yra Pelkynės pons.

— Gm.! ir tamsta medžiotojas! — numykė pons per nosį, mane paregėjęs.

— Ne! teip sau tik pavaiksztinėti iszėjau! — atsakiau.

— Tamsta, bene mano kaimynas?

— Teip, rodos, kaimynas. Jonas Berželis, ukininkas išz Beržynės! — užsirekomendavojau.

Ponas į mane pažiūrėjo ir, ranką isztiesęs man, vėl užsirekomendavojo maskoliszikai, sakydams:

— „Grigorij Epilamtovicz Vorov, pomieszczik iz imienija Pelkynė“! (Grigorius Epilamtoviczius Vorov'as dvarponis išz Pelkynės!)

Pažiūrėjova vienas antram į akis ir „dvarponis išz Pelkynės“ tolyn traukė:

— Ak, tamsta ir maskoliszikai moki sznekėti! o czia mužikai, buk jie visi prakeikti, teip tamsūs, kad maskoliszikai sznekėti anė žodžio nemoka, oi, oi, asz czia įklimpau, kaip į velnių balą . . . buk jie visi prakeikti! . . .

— Tai ką? — paklausiau: tamstai czia nepatinka gyventi?

— Ak, Dieve, buk jie visi prakeikti! asz mislijau, kad czia gyvena pravoslauni-rusai, o czia atradau katalikus-lietuvius, kurių asz nesuprantu nei kalbos, nei tikėjimo, buk jie visi prakeikti! . . .

— Tamsta esi gimęs ir išaugęs Maskolijoje? — paklausiau.

— Teip, paczioje Maskolijos gilumoje, Naugardo gubernijoje, esmi gimęs ir išaugęs, tę mano tėviszkė, tę mano giminė, tę mano pažįstami.

„Dvarponis isz Pelkynės“ atsisėdo ant žemės ir meldė, kad ir asz atsisėsciau. Atsisėdau.

— Ar brangiai tamsta mokėjai už Pelkynę? — paklausiau.

— Ką, biesą, brangiai mokėsi? turėjau savo penkis szimtus rublių, tuos sukiszau ir pūstreczio tukstanczio rublių skolos isz banko priėmiau, buk jie visi prakeikti!..

— Ir tai už penkis szimtus rublių nupirkai, „dvarą“ (imienije)? — įsikiszau, szypsodams.

— Kokį tę „dvarą“? buk jie visi prakeikti! žmogus varginiesi ir daugiau nieko!

— Bet vis keturis valakus žemės nupirkti už penkis szimtus rublių, yra jau labai gerai . . .

— Kokia gerybė! asz mislijau, kad asz czia atrasiu kokį valaką miszko, tuojaus aną žydams parduosiu ir pinigus paimsiu, o dabar neradau nei lazdelės apsiginimui nuo szunų; tfiu! buk jie visi prakeikti!..

— Tamsta ir Maskolijoje turėjai žemę? — paklausiau.

— Ne, kas duos? buvau ant yvairių „službų“: buvau žandarų, urėdninku ir asesorium, bet tarnystę mecziau szalyn. Buk jie visi prakeikti!..

— O asz misliju, kad dabar geriaus turėti kokią vieszpatystės tarnystę, kaip žemę dirbti, dėlto kad žemė dabar mažai beapsimoka.

— E! asz czia dabar turiu pilną ramybę, o tarnystoje esant, visiems bucziuok į alkunę ir klioniokis lyg žemės, buk jie visi prakeikti!..

— Bet tamstai czia gali būti labai ilgu? — paklausiau.

— E, niekas! tikt kad galėcziau sūsisznekėti su mužikais, būtų ycz gerai.

— Tamstai reikės mokinties lietuviszkai!

— Tfiu! buk jie visi prakeikti! asz, grynas rusas, mokinsiuos lietuviszkai? ooo! kas tai girdėjo? ar lietuviai negali iszmokti rusionzkai? kas? ar jie Amerikoje gyvena?

Visi gyvename „szventoje“ Rusijoje ir visiems pridera mokėti rusiškai sznekėti. Kad tu nesulauktum! buk jie visi prakeikti! tfiu!

Ar tu matai, koks tu „obrusitelis“ esi, pamislįjau; visus lietuvius nori mokinti rusiškai sznekėti! Asz atsi-kėliau nuo žemės, norėjau atsisveikinti ir namon eiti.

— Palauk dar! — tarė „Pelkynės dvarponis“.

Asz vėl atsisėdau ant žemės.

— Tamsta, rasit, norėtum' nuo manęs arklį pirkti? — paklausė „dvarponis“.

Asz girdėjau nuo kitų, kad jis apart vienos ar dviejų karvių nėjokių kitų gyvulių nelaiko ir pasiulijus arklį pirkti, paklausiau:

— Ar tamsta savo arklį turi parduoti, ar svetimą?

Dvarponis ant to klausimo biszkiuką susimaiszė, parau-donavo ir atsakė:

— Kaip-gi svetimą? turiu savo locną arklį, pirkau praėjusioje nedėlioje nuo vieno žmogaus, bet jis man perbrangus. Asz ant to galvą palingavau ir iszreiszkiu norą tą arkliuką paregėti. Buvo jau vakaras. Mudu atsikėlėva nuo žemės, atsisveikinova ir pargrižova katras į savo namus ant vakarienės. Praėjo keletas nedėlių ir asz užmirszau apie Pelkynės dvarponį ir jo arklį. Viena kartą man su szejmyna pietus bevalgant, parbėgo užilsęs mano piemenuks, kurs netolie Pelkynės bandą ganė.

— Ar girdėjote naujiena? — tarė užilsęs piemenuks.

— Kas? kokią naujiena? — užpuolė visi klausti.

— Oi, kad pas Pelkynės poną daug, daug policijos atvažiavo!

— Tai kas, kad atvažiavo?

— Sako, kad policija aną krėtė ir jaujoje atrado dvideszimt pavogtų arklių!

— Kas? kas tau tą sakė? — vėl užpuolė visi klausti.

— Asz sutikau Jurkaus Juzuką, kurs su senuoliu Jurkum buk tę buvę ir viską regėję!

Naujiena man buvo „sensacijiszka“ ir savo piemens žodžiams asz dar nenorėjau tikėti, todėl ir nusprendžiau tuojaus po pietų nueiti pas savo kaimyną Jurkų ir pats

viską išsitereauti. Bet mums pietus baigiant valgyti, kaip matai, įeina į triobą lazda pasiremdams senis Jurkus.

— Tegu bus pagarbintas Jezus Kristus! — tarė, senis į triobą įėjęs.

— Ant amžių amžinųjų. Amen! — visi atsakė vienu balsu.

— Skalsink, Vieszpatie!

— Acziui, acziui! praszome, dėdyt' sėsties, busi sveczias!

Senis atsisėdo ant suolo prie pecziaus galo ir pradėjo:

— Oi, oi, jau žiema ateina, peczius vasarą molis, žiemą brolis. . .

— Palauk, dėdyt', palik tą ant kito karto, o dabar sakyk, kas tų atsitiko, pas Pelkynės poną? — tuojaus įsimaiszės pertraukiau kalbą.

— Aaa . . . tarsi atsigavęs senis pajudino galvą ir flegmatiszškai pridurė: kas bus? arklavagi sugavo! juog susiedėl' netikėsi, — senis pradėjo karszcziuoti: dvideszimt pavogtų arklių atradome amžiną atilsį nabaszniko senio Gailio jaujoje! į ką ta jauja pavirto? Ak, Dieve! asz jau nuo-pat pradžios mislijau, kad tas „maskoliszkos kilties kolonistas“ yra arklavagis.

— Tai, ką czia kalta jauja? — kas-žin-kas isz burio atsiliepė.

— Jauja, žinoma, nekalta, kad anoje radome vogtus arklius; bet kalti žmonės, kad arklius vogė arba, kad įveisė į mūsų apygardę arklavagius. Oi, žmogus dirbi sunkiai lyg smerczio valandos, — pradėjo dejuoti senis; nori szį-tą vaikams palikti, bet nežinai, koks po tavo smerczio arklavagis į tavo gyvenima įsimes! . . .

— Palauk, dėdyt', vėl pertraukiau kalbą, kas ir kaip atsižinojo, kad mūsų „Pelkynės dvarponis yra arkliavagis“?

— Ką, asz galiu žinoti, isz kur policija apie tą atsižinojo? — tarė senis. Sziryt' į Pelkynę atvažiavo aseserius, urėdninkas, sotninkas ir mane, kaipo deszinti-ninką, paszaukė. Urėdninkas sakė, kad arkliavagių mūsų apygardeje esanti ciela szaika, kad Pelkynė buvo vogtų arklių stacija, kurioje pons trumpą laiką vogtus arklius

palaike ir per savo isztikimus žmones siuntė į Maskoliją parduoti.

— Ar palicija patį **poną** aresztavojo? — dar paklausiau.

— Kaip neareztavos? tuojaus aresztavojo ir su savim' iszsivežė.

Senis dar pasakojo, kad policija Pelkynėje atrado du nepažįstamu žmogu, kuriuodu vėl aresztavojo ir su savim' iszsivežė.

— Oi, oi, oi! į ką tatai pavirto Pelkynė? ką pasakytų nabasznikas senis Gailys, isz numirusių prisikėles? — vis aimanajo senis Jurkus, prie pecziaus atsisedęs.

— Ką-gi pasakys? pažiurėtų ant savo gyvenimo ir antrą-kartą numirtų! — atsiliepiu.

Senis giliai atsidusėjo ir galvą palingavo; paskui ant pirsztų pradėjo skaityti ukininkus, kuriems paskutiniame laike mūsų apygardoje pavogė arklius. Męs su seniu Jurkum dar ilgai sznekėjomės apie visokius atsitikimus. Buvo jau vakaras, kada senis Jurkus nuo manęs namon iszėjo. —

IV.

Žaibo greitumu pasklydo po visą apygardę garsas apie kratą ir aresztavojimą „Pelkynės dvarponio“, kurį dabar visi arklavagiu vadino. Ukininkai, kuriems paskutiniame laike arklius pavogė, bėgo į policiją savo arklių žiurėti, kuriuos Pelkynėje atrado. Daug ukininkų savo arklius rado, o daug nerado. Pelkynės „dvaras“ dabar buvo tuszczias: visame gyvenime nebuvo nėvieno žmogaus. Jis dabar tikrai iszrodė ant žmogžudžių urvo: visi triobesiai buvo sukrypę, sugriuavę; sziaudai isz stogų iszpeszti, visi kampai sziaudais prikreakti, tvoros nulaužytos, nukurintos ir nežinia, kas dar triobos langus iszdauže. Ir isztiesų, kad nabasznikas senis Gailys būtų isz numirusių prisikėles ir pažiurėjęs ant savo gyvenimo, tad isz szirdies skausmo, tuojaus būtų antrą-kartą numiręs. Nežinia kas dar paskelbė, kad Pelkynėje nakties laike **baido**, kad velniai su raganomis veselę kelia. Visi dabar bijojo eiti pro Pelkynės szalį netik nakties laike, bet ir dienos vidu. Praėjo bemažo pusmetis, o Pelkynė buvo vis tuszczia.

Žmonės rodijo Juozapui Gailiui, kurs dvare tarnavo už kumietį, į Pelkynę atgal grįžti. Juozapas jau buvo prasidžiugęs, kad Pelkynė, rasit jam vėl paliks ir jau taisės persidanginti į savo tėviszkę. Bet netikėtai vieną gražų rytelį priesz-pat Užgavėnias, parvažiavo į Pelkynę jaunas žmogus, kurs ir apsiskelbė Pelkynės gaspadorium. Kas jis toks buvo? isz kur jis parvažiavo? kaip jis czia papuolė? nieko negalėjo žinoti. Žmonės pasakojo, kad jis gražiai lietuviszškai sznekas, kad su visais szvelniai apsieinas, kad jis dar jaunikis teb'ėsas ir visi aną vadino Pelkynės **ponaicziu**. Bet kas dar? visi žmonės stebėjosi, kad jis Pelkynėje nesibijo **baidyklių**, kad ano baidyklės dar nepasmaugė arba nepapjovė. Praėjo mėnuo, o jis Pelkynėje sau gyveno ir gyveno. Žmonės vėl sznekėjo, kad tai buvo svieto iszmislai ir baidyklių Pelkynėje visai nebuvo; kiti tvirtino, kad baidyklė buvo, bet koks tų žmogus aną laukan iszkrapijęs.

Buvo, neatminu, kokia szventė. Mano szejmyna parėjo isz Bažnyczios ir pietus valgė; merga-tarnaite, kurią visi „davatką“ vadino, prie stalo atsisėdusi, pasakojo, kad jaunasis kunigėlis sakęs Bažnyczioje labai gražų pamokslą apie blaivystę. Asz sėdėjau ant suolo prie pecziaus ir klausiaus. Bernai, žinoma, kaipo „mokinti vyrai“, kurie Bažnyczioje pamokslų niekad os neklauso, iszniekino mergą ir kunigą su visais pamokslais. Neiszkentėjau ir sudraudžiau bernus, kad jie patį pamokslų Bažnyczioje neklauso ir dar iszjuokia tuos, kurie isz pamokslų visą apszvietimą tikėjimo ir dorybės dalykuose pasemia. Kaž-žin-kas priemenėje subildėjo. Atsivėrė duris ir įėjo į triobą jaunas žmogus, „poniszka“ apsirėdęs.

— Tegu bus pagarbintas! . . . . . tarė įjėjęs į triobą.

— Ant amžių amžinųjų! . . . . . visi vienu balsu atsakėme.

Nepažįstamasis, įjėjęs į triobą, apsižiurėjo į visas szalis ir atsikreipęs į mane tarė:

— Bene gaspadorių tų namų regiu?

— Teip, tas pats! — atsakiau ir galvą linkerėjęs.

— Petras Baužys, **ukininkas** isz Pelkynės! užsirekamendavojo nepažįstamasis.

— Aa . . . praszome, praszome į grįžią! — tariau ir abudu iš szejmininės iszėjova į grįžią.

Užkartą metėsi į akis, kad tai žmogus buvo apszviestas ir mokantis su žmonėmis gerai apsieiti.

— Neseniai parvažiavau į Pelkynę ir atėjau pas tamstą, kaip pas artimąjį kaimyną pasipažinti, — tarė Baužys, grįčioje ant kėdės atsisėdams.

— Labai man linksmu pažinti savo kaimyną ir turiu viltį, kad arcziaus pasipažįsiva, gerai sugyvesiva, — asz atsakiau ir ant kėdės atsisėdau.

— Ak, ko mums reikėtų barties, ko pykties? tamsta turi savo žemė, asz turiu savo žemę; dirbkiva ir gyvenkiva santaikoj kaip V. Dievas prisakė! — atsakė vėl mano kaimynas.

Iš tos kalbos asz jau supratau, kad tai yra žmogus apszviestunas ir paklausiau:

— Tamsta seniai jau į Pelkynę parvažiavai?

— Bus mėnuo su virszum'!

— Ir kaip tamstai patinka Pelkynė?

— Ak, tu Dieve szventasis! vagių ir žmogžudžių urvas! toksai apleidimas!..

— Na, jug arklavagis ir gyveno, — įsikiszaу, szypsodams.

— Padėkime, kad blogas žmogus gyveno, bet toksai triobesių ir žemės apleidimas! toksai neszvarumas! isz vienos triobos smilczių ir purvų iszvežiau, rodos, pusanthro vežimo; tartum' trioba buvo dvideszimt metų neszluota! tartum' czia gyveno ne žmonės, bet galvijai: kiaulės arba karvės!

— Tamstos tolie gimtinė? — paklausiau.

— Ne! už trijų mylių Parapijoje N.

— Tai-gi visai netolie, o pravardė negirdėta!

— Mat mano tėvai jau seniai mirė, o asz buvau du metu Rigoje, paskui dvyliką metų Amerikoje ir dabar iszrodau, tarsi svetimas.

— Bet sakyk, kaip tamsta nupirkai tą nelaimingą Pelkynę, kuri mums rodėsi, ant visados buvo tekusi burliokams? — paklausiau.

— Ak, turėjau daug vargo ir man daug kasztavo! tai ilga istorija, jeigut tamstai nebus nubuodu, paklausyt, asz trumpai apsakysiu.

— Ak, su dideliu noru ir žingeidumu klausau! tai turi būti labai žinotina istorija?

Paliepiau tarnaitę, kad virdulį užkaistų.

— Pradėsiu nuo pat pradžios arba, kaip sako, nuo kiauszinio, — tarė Baužys ir į mane žvilgterėjo.

Asz galvą linkerėjau parodydams, kad sutinku.

— Mano tėvai kitą kartą turėjo gyvenimą nuo pusantro valako žemės, — traukė tolyn Baužys. Bet mano tėvelis, amžiną jam dabar atilsį, atleisk jo, Vieszpatie, kalczias, buvo, tiesą pasakius, girtuoklis, tai yra, labai gėrė degtinę ir, žinoma, visupirmu įgijo labai daug skolų. Viena-kartą stipriai pasigėrė, susitiko su kokiais tai vokiecziais ir už niekus jiems pardavė savo gyvenimą. Pinigų skolintojai, kaip tikt iszgirdo, kad Baužys pardavė gyvenimą, tuojaus visi subėgo ir visus atėmė. Visi palikome ubagai. Tėvas pristojo prie ukininko už berną, o asz už piemenį. Tarnavau prie ukininko pirmu už piemenį, paskui už pusberni, o ant galo du metu už berną lyg dvideszimt pirmų metų amžiaus. Atlikau kantungą ir su vienu rubliu kisenėje nuvažiavau į Riją, tvirtai szirdyje nusprendęs uždirbti tiek pinigų, kad namon parvažiavęs nuo vokieczių galėcziau iszpirkti savo gimtinę vietą. Rijoje buvau du metu ir dirbau visokius darbus, kaip va: nesziau maiszus į laivus ir isz laivų, skaldžiau akmenius, buvau purmonu, buvau kaminszluoszcziu ir tt. Buvau du metu ir uždirbau porą szimtų rublių, bet man pasirodė, kad asz czia maž teuždirbu ir viena gražų rytelį susidejęs savo drabužius į maiszą, iszvažiavau į Ameriką. Czia visupirmu dirbau anglių kasyklose, paskui tarnavau už berną prie farmeriu, dirbau yvairiose „fabrikose“ ir uždirbau keletą szimtų dolerių. Pradėjau mislyti, kad verta būtų uždėti kokį „geszeftėlį“ arba, kaip Amerikoje sako, „biznį“ (nuo angliszko žodžio **business**). Parandavojau namus ir uždėjau karcziama arba kaip tę sako „saliuną“. Pradėjau varyti „biznį“, na ir gerai man pasiklojo! mano doleriai augo kaip ant

mielių, asz dar uždėjau kromą arba, kaip tę sako „krautuve visokių valgomų daiktų“. Ir mano „biznis“ vėl gerai pasivedė. Vieną - kartą atsiminau, kad iszeidams isz Lietuvos, padariau apžadus iszpirkti isz vokiečių rankų savo tėviskę. O vėl savo tėvynės — Lietuvos dideliai pasiilgau. Pardaviau karcziamą ir kromą ir paėmiau nemaž dolerių. Parvažiavau į Lietuvą ir su pinigais einu į tėviskę. Bet vokiečys įsigyvenęs ir apie tėviskės pardavimą nė sznekėti nenori. Daviau tris tuktanczius rublių, bet vokiečys nė klausyti nenori. Vienas mano pažįstamas pradėjo rodyti man nuo banko Pelkynę pirkti. Spjoviau ant vokiečio ir su banku pradėjau lygti Pelkynę. Nuo valdžios reikėjo iszsirupinti pavelijimą ant žemės pirkimo. O, tu Dievo szventieji! kiek asz czia privargau: „tepiu“ urėdninką ir žandarą, asesorių ir sprauininką ir, bala žino, dar ką! vienok pavelijimą apturėjau ir Pelkynę nupirkau už tris tukstanczius rublių. V. Dievas, rasit man dovanos, kad asz vietoje tėviskės iszpirkau isz svetimtauczių rankų kitą žemės gabalą.

— Ak, tamsta busi danguje pirmoje vietoje! — suszukau ir nutvėręs už jo rankos, suspaudžiau ir norėjau jam į veidą pabuczuioti už tokį jo tėvyniszkumą.

Priesz mane buvo tai žmogus, kurs kruvinu darbu ir prakaitu įgijo pinigus ir anuos apvertė ant tėvynės naudos, tai yra, didelį žemės gabalą iszpirko isz svetimtauczio rankų, kurs į mūsų krasztą atsibastęs varo netik „politiszką“ vagą, bet ir vagystės „amatu“ užsiima.

Su Baužiu sznekėjova lyg-pat sutemstant, ir isz jo kalbos asz pažinau, kad tai buvo geras, iszmingas ir szviesus žmogus. Buvo jau gerai sutemus, kad Baužys nuo manęs namon iszėjo.

Man kaipo „apszviestam“ žmogui iszpuolė Baužį vėl atlankyti, ir asz iszskyriau tam tikslui ateinantį nedėlvakari. Po dievmaldystės parėjau isz Bažnyczios namon ir, pietus pavalgęs, nuėjau, savo kaimyną atlankyti. Bet kokia permaina dabar buvo Pelkynėje! stogai visų triobėsių buvo dailiai užlopyti, sziaudai nuo takų nugarėbti, sodnelis aptvertas, takeliai iszgracavoti, o trioboje buvo szvarumas, vežlybumas ir parėdymas: sienos iszbalintos, grindis

nuszuotos, žodžiu sakant, ant visko mielu ir gražu buvo pažiūrėti ir viskas liudijo, kad čia gyvena žmonės, o ne galvijai.

— Ak, ir tik už vieną mėnesį tamsta į savo gyvenimą įvedi tokį szvarumą ir parėdymą! — suszukau, įėjęs į Baužio gyvenimą.

— Et, po sviatą besivažinėdams, pripratau prie szvarumo (czystumo) ir parėdko ir su kiaulėmis gyventi jau nebenoriu! — tarė szypsodams Baužys.

Galutiniame kambaryje, kurį vadino „alkieriu“, buvo padėta nedidelė szėpa su knygomis. Priėjau prie szėpos ir per stiklą perskaiciau, kad tai buvo lietuviszkos knygos; perskaityti Amerikos ir Prusų lietuviszki laikraszciai ir teip-pat keletas angliszku ir lenkiszku knygu.

— Tamsta ir angliszškai moki skaityti? — paklausiau.

— Et, biszkiuką, kaip sako, „grabalioju“.

— Amerikoje iszmokai angliszką kalbą?

— Teip, Amerikoje.

— Lietuviszškai skaityti, žinia, Lietuvoje dar budams iszmokai?

— Ne, kas tave mokįs? nuvažiavau į Ameriką, ne-mokėdams, kaip sako, nei *me*, nei *be* ir atsižinojęs, kad yra kokia tai „vakarinė iszkala“, pradėjau aną lankyti ir mokinties lietuviszškai skaityti. Iszmokęs skaityti ir raszyti lietuviszškai, pradėjau mokinties angliszką kalbą, o „dėl panaberijos“ ir lenkiszškai sziek-tiek pramokau ir knygą skaitydams bemažo viską jau suprantu.

— Ir tai iszmokai tas kalbas ir apszvietimą įgijai be jokio kaszto?

— Koks čia kasztas? Visas kasztas, rasi, buvo tas, kad ant knygu iszdaviau keletą deszimtų dolerių, bet kad bucziau nesimokinęs skaityti ir raszyti, tad tą laiką bucziau apvertęs ant girtuoklystės ir paleistuvystės, kaip tai daugybė Amerikos lietuvių daro ir, žinoma, Pelkynės bucziau ne-nupirkęs . . .

Ir Baužys man nupasakojo visokias istorijas apie girtuoklystę ir didelį Amerikos lietuvių pasileidimą.

— Bet tamsta per drąsiai ir visų akyvaizdoje laikai lietuviszkas knygas ir laikraszczius; atmink, kad męs gyvename ne Amerikoje, bet Maskolijoje! — perspėjau.

— Teisybę tamsta sakai! — sutiko Baužys ir, kas buvo „trepnas“, pradėjo skirti. O buvo nemaž visokios įtalpos lietuviszkų rasztų.

Męs su Baužiu nuo to laiko buvove netik geri kaimynai, bet tikri ir szirdingi prieteliai ir bemažo kasdieną ant trumpo laiko susitkdavova. Vieną-kartą, o buvo pavasaris, Baužys atėjo prie manęs ir nedrąsiai tarė:

— Ar žinai, ko asz prie Tamstos atėjau?

— O ko? — atsiklausiau.

— Pasakysiu tamstai atvirai: noriu moterį vesti, bet nežinau, kaip ir isz kur; buk man pirszliu.

— Gm! tamsta, rasit, norėsi mergelę gauti su didėliu kraicziu, su tukstantėmis rublių, o musų apygardoje tokių nėra, — paaiszkinau.

— Et, niekus szneki! — atsakė susiraukęs Baužys. — Kam to kraiczio, kam tų tukstanczių rublių? nurodyk man tokią mergelę, kad būtų: dievobaiminga, jauna, graži, sveika ir sziek-tiek apszviesta, o jos kraitį szeszis tukstanczius rublių asz — pats turių, arba, kada tarp mūsų bus meilė, vienybė, ir santaika ir kada netingėsiva, bet busiva geri darbininkai, uždirbsiva ir kraitį, ir tukstanczius rublių!

— Dievobaimingą, jauną ir gražią galiu nupirszti, bet mūsų mergų apszvietimą pats gerai žinai, — atsiliepiu.

— Na, kad ir maldaknygę skaityti mokanczią, o paskui rasit, sziek-tiek asz — pats aną praszviesiu!

— O! tai tokią galės atrasti! — vėl atsiliepiu ir pradėjau galvoti apie visas pažįstamas apygardoje mergas.

Netolie mano tėviszkės gyveno ant keletos desentinių žemės neturtingas, bet dievobaimingas žmogus pravarde Mikodimas Gricius, kurs turėjo keletą jaunų dukrų. Mano mislis apsistojo ant jo Barbytės, kurią asz nuo pat jaunų dienų pažinau, kaipo iszmintingą mergą ir tuojaus Baužiui aną užrekomendavojau.

— Gerai, asz sutinku! — atsakė jis ir abudu pradėjovo sznekėti, kaip jis aną pirmą - kartą paregės. Tapo nuspręsta pirmą jaunuju susitikimą padaryti pas mane, kaip pas pirszlį. Buvo nedėlvakaris. Mano sesuo nuėjo pas Gricių ir parsivedė Barbytę pas mus, buk tai padainuoti, o Barbytė visoje apygardoje buvo garsinga dainininkė. Baužys pas mane jau pirmiaus atėjo ir laukė Barbytės. Viskas nusidavė kuogeriausiai. Barbytė dainiavo daug dainų, Baužys klausėsi, aną sznekino ir ana jam labai patiko. Žinoma, apie vestuves czia nė kalbos nebuvo. Antrą - dieną Baužys „poniszakai“ apsirėdęs, atėjo pas mane ir meldė manęs, kad asz aną nuveszcziau pas Gricių ir aną, su Barbora supirszcziau. Asz ant to sutikau ir abudu nuėjova pas Gricių. Ir kas gali apsakyti ir apraszyti Barbytės ir jos tėvų nusistebėjimą ir džiaugsmą, kada jie atsižinojo tikslą, dėl kurio mudu pas anos atėjova? Barbytė raudonavo, juokėsi, isz džiaugsmo ar isz mergiskos gėdos savo veidelį rankomis slėpė, o jos tėvai vėl neiszmanė, kaip sznekėti, nuo ko pradėti ir kaip užbaigti. Buvo abelnas visu susimaiszymas. Žinoma, Barbora ir jos tėvai ant visko sutiko ir tuojaus jaunuosius asz nuvedžiau ant poterių ir užsakų pas kunigą. Viskas pasiklojo kuogeriausiai ir už trijų nedėlių jaunieji susivincziavojo. Buvo linksma ir iszkilminga veselia. Ant veselios ir asz buvau, o rasit pasakysite, anot pasakos, „midų geriau, per barzdą varvėjo, bet į burną nepateko?“ Ne! midaus nebuvo, bet buvo alaus, pyragų, mėsos, buvo muzika. . . . O rasit vėl mislijate, kad mane, kaip melagi - pirszlį, korė ir mano pilvo kraują tekino? Ne! asz melagiu nebuvo ir Baužiui užkartą pasakiau, kad Griciaus Barbytė yra neturtinga, kad szimtų ir tukstanczių rublių kraityje neatnesz. Ir palikau nekartas. Ant veselios buvo pakviesti visi kaimynai, bet po veselios nusistebėjo isz sekanczių daiktų: viena, kad ant veselios nebuvo nė laszo degtinės, o mūsų vyrai, jeigut ant veselios negavo degtinės prisilakti ir jeigut ant žemės pavirtę per abu galu gerai neiszsivėmė, namon pargrižę sakydavo, kad ant veselios nebuvo nėjokios „linksmybės“. Tas vyrams ant Baužio veselios ir nepatiko. **Antra**, Baužys

vieną dieną veselią pradėjo, o antrą dieną užbaigė, o pas mus nuo amžių buvo toksai įvedimas arba paprotis: nedėldienio vakarą veselią pradės, varys per visą nedėlią ir tik užbaigs antrą nedėldienį „ant įvedybų“. Bobos, pakviestos ant veselios, keps pyragus, kaip vieputinius, mažiausiai iš dezimties lispundžių miltų, paskui virs arba keps treigi-meitelį (parszą) „ant užkandos“, lies varszkes ir surius, kaip tėkėlus, o ant galo virins „trejoką“ arba, kaip kitur sako, „trejanką“*) nuo keturių arba penkių gorczių degtinės ir visudidžiausius ryszius neszės į veselią, kad viena kitai „nepasiduotų“ ir save „neužgėdintų“. Baužys į savo veselią kaimynus užkviesdams aiškiai pasakė, kad jis **ryszių** ir **neszalų** nepriims, kad jis visus savo kasztu priims ir pavaiszīs. Iš to bobos dideljai nusistebėjo ir viena kitai ilgai pasakojo. **Treczia**, nekuriobobelės nėkaip negalėjo suprasti, kad Baužys, toks turtingas ir iszmingas žmogus vedė už moterį tokią neturtingą mergelę ir isz didėlio pavydo jų szirdis sprogo pusiau ir negalėjo persprogti, kad „biednai-mergai“ iszkrito tokia laimė. O ant galo **ketvirta**, nors ant Baužio veselios degtinės nebuvo nei laszo ir teip greitai ana užsibaigė, visi pripažino, kad visiems dideljai buvo linksma. Rasit, žmonės ir susipras, kad anos nedėlinės veselios daug kasztuoja, o maž naudos teturi! Praėjo jau keturi penki metai, o Pelkynė isztiesų pavirto į dvariuką. Staldai pilni gražių gyvulių; arudai pilni javų; pastogės pilnos medžių ir visokios medžiagos; visi triobesiai gerai isztaisyti ir užlaikomi; o trioba — tikri „pakajai“. Baužys su savo moterimi labai sutinka, man jau keletą kartų vienas ir antras už pirszlybas dėkavojo, o V. Dievas anų moterystę palaimino keliais vaikucziais, kaip pupucziais. Dieve, duok Lietuviai turėti kuodaugiausiai tokių ukininkų!

Dėdė Antanaxas.

*) Trejokas arba trejanka yra degtinė su sviestu ir medum kartais „dėl gardumo“ prideda rutų ir kitokių szaknių.

R u d u o.

Ukanios dienos, vėjai szvilpuoja,
Lapus į kruvas viesulai gena,
Lietus į lango stiklą teszkena, —
Gamta nuliudus vien tik dejuoja.

Ir paukszčių gražios giesmės nutilo,
Jeigu tik žvirblis kad paczirszkena;
O jei dar varna kur sukranksena, —
Ot, ir užbaigta sparnuoczių byla!

Jei visi liudžia, teip nusiminę,
Jei visi vargsta czia vargą kieta,
Kogi man liudni kaista krutinė?

O gamta! tau vasara žadėta,
O mums, vargdieniams, bus danguj vieta,
Tiktai pavargti reikia ant svieto...

M. Dagilėlis.

Įvairios žinios.

1. **Nuo parubežio.** Ant Prūsų rubežiaus vėl nuszovė vieną nesziką, arba szmukulninką, Joną Gagilą, vaikį 34 metų isz Paszalphio sodžiaus Indriejavo par. Tai buvo 7 d. rugsėjo. Didi žmogžudystė! Kiek jau atsitikimų nekaltai nuszovimo: mieguistas, nuszalęs, iszalkęs ir dėlto piktas parubežio sargas, jei yra nepapirktas, leidžia kulką, į ką nori, nesirupindamas, ar jo įstatymai liepia, ar ne. Baisi sargyba, o visgi nesuturės lietuviszkų knygu, kurių žmonės dėl Dievo meilės trokszta. Neiszgaudys jų nė buriai liubrikų, parubežiniuose miesteliuose apšodintų.

Indriejave ir Kuliuose nuo rugsėjo busią po 6 raitus liubrikus; reikia apsisaugoti! Kad turėtume laisvą spaudą, retas kas beitų į Prusus, retas kas gyvastį prikisztu, o rundas sutaupytu nemažą maiszą pinigų, kuriuos dabar be reikalo iszmoka algomis szimtams sargų. Oi, toji „politiszka atkaklybė“! Ant tuszčių svajonių mėto

turtą ir žmonių gyvastis! O gal kraujo reikia užgesinimui tos atkakybės, kaip reikėjo kankintinių kraujo sutvirtinimui krikščionybės . . .

2. **Isz Veviržėnu,** Ras. p. Atbalsiai Ukmergės Istorijos. 1 d. rugsėjo pas Veviržėnų kamendorių, kun. K. Szleivių, buvusįjį Ukmergės kamendorių, buvo vėl revizija. Sziuo kartu reikalavę paveikslėlių su iszpiesštais: V. Jezus su erszkiečių karuna, taurė, avis, kamuolys ir Szvencziausi Motina, nes tokiuos paveikslėlius su kunigo paraszu radę pas Ukmergiečius, o jie reiszkia politiszką Lietuvos padėjimą: V. Jezus su vainiku, taurė, avis-tai reiszkia ruskių persekiojamą Lietuvą, ką kunigas, dalydamas abrozdelius, paaiszkindavęs. Kun. Szleivis tvirtinęs, juog tai netiesa; pavedus abrozdeliai, cenzuros praleisti, galėję atsirasti tarp dalijamųjų ant paminklo, bet niekas nemislijęs prie szventų dalykų pririszti politiszką reiszkimą. — Kažinką beiszmislys policija savo patrakime. Iszgirstame vis netikėtus dalykus.

3. **Plungėje,** Tel. p. 16—20 rugsėjo bus antra paroda ukės gyvulių ir kitų dalykų. Kaip perniai, teip ir szimet, žemaicziai pasirodys netik su savo iszdarbiais, bet ir su naujais iszmislais. Perniai už keletą pripažino medalius. Žiurėsime, ką szimet iszvyssime.

4. **Isz Raseinių.** Visą Raseinių parakviją užgyvena gryni žemaicziai; retai kas lenkiszškai supranta, o dar recziau teszneka; visi parakvijonys — ukininkai, kaimuose tebgyvena; vienkiemių mažai tėra. Yra parakvijoje į dvideszinti bajoriszky szeimynų, kitąsyk turtingai gyvenusių ir valstiečius baudžiavomis varginti sugebėjusių, o dabar suvargusių, skolų augszcziau kaklo turinczių ir diena isz dienos laukianczių, kuomet jų dvarelius bankas atims už skolą, o patis iszeis ubagauti. Tie tai Raseinių bajorai, savo tautos iszsižadėję, lenkais vadindamies, lenkiszškai tarp savęs sznekas, nors žemaitiszškai galė sznekėti, kaip ledą krimsti.

Reikia dar apie juosius priminti, kad jie, apart kelių, visi yra sziaudų katalikai, retai teeina į bažnyczią, o kiti nei Velykinės spaviednės ne atliekta. Už tat teip juosius

Dievas ir baudžia. Tiktai kas Dievą myli, ir Dievas tą myli, o mylėdamas ir žemiszką laimę suteikia.

Pacziame mieste teip-pat beveik visi katalikai lietuviszkai tarp savęs kalba ir meldžias. Yra pluksztelis ir lenkiszkaizkai sznekanczių: amatninkai, rasztininkėliai (kurie, darbą norėdami gauti, turi abi kalbi vartoti ir mokėti); yra ir szejp keliolika lenkiszkaizkų namų.

Raseiniuose anei truputį nėra daugiaus lenkbajorių ir lenkmiesczionių, kaip ir kituose mūsų Žemaitijos miesteliuose: Kelmėje, Szaduvoje, Jurbarke, Kražiuose. Tę jie yra kantenė, nors nei evangelijos aniems kunigas neskaity; tuotarpu Raseiniuose sztai kas buvo (bažnyczioje) lenkiszkaizkai iki pat galo 1899 metų —

Maldos ant garbės Motinos Szvencziausios gegužės ir spalių mėnesiuose, Novenos prie Dvasios Szv. Szventas Dieve, Adynos, giesmės ant visų procesijų ir užsakai (!)

Gal į 200—300 ypatų iszlenkiszkaizkų maldų ir naudojos o visa parakvija, isz 10 000 susidedanti, nėko nesuprato.

Žmonės, geisdami savo kalboje Vieszpatį pagarbinti, atvejų atvejais praszė savo klebono, Žementauskio, kad jis suteiktų lietuviszkos kalbos platesnį vartojimą, bet visi praszinėjimai pasiliko be vaisiaus. Tai-gi pernai vasarą keli vyrai, kaipo parapijos pasiuntiniai, dusykd buvo Kaune pas Vyskupą liet. maldų praszytų, ir du praszymu su daugel paraszų Jam nusiuntė.

Vyskupas savo avelių balsą iszklausęs, nusprendė, kad 1) gegužės ir spalių mėnesiuose maldos būtų atliekamos abejose kalbose (kasrytą — lietuviszkai, kas vakarą — lenkiszkaizkai).

2) Szventas Dieve pakarcziui: vieną szventę — lenkiszkaizkai, antrą — žemaitiszkaizkai.

3) Giesmes per procesijas be iszstatymo — lenkiszkaizkai, o su iszstatymu — lotiniszkaizkai.

Na, kad suskato, sunirszo Raseinių lenkpalaičiai ant lietuvių iszpavydo szaukti ir kriokti, kam jie turią, „kamais“ budami, savaip žemaitiszkaizkai giedoti ir melsties! Kiti valkaczinos net pas kleboną atsivilko, kad jis ir vyskupo rasztą už nėką laikytų, ir vėl visados muzikai jiems

lenkiskai kaip giedojų, teip giedotų. (Kiti išz didelio patrijotizmo rengės net gudiskai užtraukti; tai jų dievbaimingumas!). Bet, kaip jiems nerupi bažnyčia, tai po mėnesio nė vienas bajoras nei vamt ant permainos nebepasakė, bankietavojo sau ir giliaus į skolas brido.

Per Žolinę iszpuolė lenkiskai Szventas Dieve giedoti. Po Jutrinės lietuviai ir lietuvaitės isz kaimų susirinkę labai dailiu ir skambancziu balsu atgiedojų Rožanczių lietuviszkai. Bet Votivai pasibaigus, kad reikėjo Suplikacijas giedoti, dar nei vieno barzdoto bajoro bažnyčioj' nebuvo, kurs galėtų Svięty Bože saviemsiems atgiedoti. Tai-gi klebonui liepianč bajorus-lenkus turi tame dalyke pavaduoti patįs žemaicziai ukininkai. Ir tuo žygiu atėjo Svięty Bože giedoti ukininkas Labanauskis, kursai, menkai lenkiskai besuprasdamas, isz bėdos pradėjo traukti Svięty Bože, bet teip baisiais žodžius isz kraipydamas, kad tulas lenkų patrijotas duotų jam dvylėkį, kad tik jo tėvyniszkos kalbos nedarkytų ir „ojczyznos“ neskriaustų. Asz pats menkai lenkiskai temokėdamas, tokiu giedojimu jau baisėjaus, tai ką gali mislyti tikras lenkas?

Viduryj bažnyczios vėl ta pati komedija. Žmonės tam laike arba tylomis sau meldžias, arba pusbalsiai gieda tą patį lietuviszkai, o lenkiskai atsiliepia tikčai tris vyrų*) isz miesto, bet kad szaukia, tai net akis iszsprogindami, nes steigias visus žemaitiszka niuniojanczius užszaukti. (Czia reikia pagirti raseiniszkių kantrybę, kad jie neszaukia teip, kaip tie tris mulkiai, nes bažnyczioj iszeitų ermyderis).

Po Svięty Bože kunigas užgiedojų lietuviszkai „Dievas mūsų gelbėtojis“. Kas gali pasakyti, su koku džiaugsmu lietuviai paėmė tą giesmę savo numylėtoj tėvyniszkoj kalboj!! Po tos giesmės buvo suma, priesz kurią procesija su Szvencz. Sakr. Giedota lotyniszka „Jesu dulcis“ gana dailiai, gailu tik, kad dievobaimingas ir uolus Raseinių klebonas kun. Doczkus, neiszsmokino giedorių bažnytinės

*) Isz bažnyczios iszėjęs, dasižinojau, kad tie tris garsus vyrų yra tai pramatorius Czebatas, mėsininkas Vitkauskis, rėtininkas Ivauczius.

natos, — pavieto mieste juo pritiktų. Apie gražų atgiedojimą „Pulkim ant kelių“ nėra ką ir be sakyti. Pats savęs klausiau: „ar danguj asz czia stoviu, bažnyčioj ar rojuj“? Karunką teipat begiestą naują.

Isisznekus apie Raseiniszkius reikia juosius pagirti, kad beveik visi moka ant knygu, tik retai kas ir tarp vaikinų temoka žemaitiškai rasyti, jei raszo gromatas, tai vis gudiszkomis raidėmis, o tuotarpu gudai, tą matydami, tycziomis neduoda mums spaudos, sakydami: lietuviai dabar rankos raszte gudiszkas raides prisisavino, tai bene prisisavys, sau ir drukavotas litaras, o tuokart męs jiems liepsime ir gudiszškai sznekėti, ir gudiszškai melsties.

Mylėkit, Raseiniečiai, savo kalbą, savo giesmes, savo dainas, savo rankų darbo drabužius, bukit tikrais Žemaitijos sunumis, o gerais katalikais, tai Vieszpats duos jums ilgainiui, kad ir viską savo bažnyčioje galėsite žemaitiškai giedoti.

Raseinių Magdė.

5. **Kalnujai**, Raseinių pilija, už szeszių viorstų nuo savo parakvijos. Czionai bažnyčioje anei žodžio nėra lenkiskai, pagaliaus priesz pamokslą kunigas lenkiskai evangelijos neskaito. Czia ir ant Velykų, ir ant Dievo Kuno, einant apie bažnyčią su Szvencz. Sakramentu, žemaicziai gali žemaitiškai giedoti. Todėl nėra ko stebėties, kad gyventojai tų kaimų, kuriems arcziau būtų į Raseinius, tiecziaus ir szventą dieną į Kalnujus eina, nes tę, kaip jie patįs sako, maloniau melsties esą, dėlto kad viską galią suprasti,iskas yra žemaitiškai, ir adynos. Iszsisznekus apie Kalnujus, reikia paczius Kalnujiszkius pagirti už dailų bažnyčioje giedojimą, padorų Dievo namuose užsilaikymą, o ypatingai už nesigailėjimą darbo ir skatiko griuvancziai savo bažnytėlei taisyti. Blaivystė teippat užlaikoma, didžius girtuoklius ant pirsztų suskaitytum, nes visi liovės. Duok Dieve, kad darbsztus ir dievobaimingas jų kunigėlis ilgiaus sveikas prie jų pabūtų, o po 10 metų Kalnujų ir Kalnujiszkių ir nepažįsi.

Tik, kas Kalnujiszkiams pasidarė, kad ir jie užniko į Prusus ir į Ameriką eiti?

Plevėsa.

6. Isz **Viduklės**, už pusantros mylios nuo Raseinių. Kaip Raseiniuose, Szidlavoje ir visose apylinkinese parakvijose, taip ir Viduklės parakvijoje gyvena grynai žemaičiai. Užtat czionai ir bažnyczioj viskas žemaitiskai, nėra to maitojimos, kaip, duokime, Raseinių bažnyczioje. Tik viena evangelija priesz pamokslą vos-ne-vos užvesta lenkiskai skaityti. Beje dar adynas („gadžinkos“) kas szventę vargamistra birbina lenkiskai. Na, tai czia asz negaliu suprasti, kam žemaičiams vargamistra lenkiskus koncertus duoda. Jug, jei klebonui rupi, kad „mužikai“ nesuprastų adynų, tai rodyčiau jam užvesti lotiniskai, — visgi tai būtų nors bažnytinėj kalboj. O dabar kas isz to?

Czia klebonas labai juokingai elgias, peikdamas isz pamokslų naujųjų iszdavimų maldaknyges, kur kalba yra grynesnė, labiau suprantama, be svetimžodžių.

Užtat Viduklėj ir „loskos“ ir „milasnikai“ su „asablyvais sluzijimais“ ir „malytvomis“ ponevalią užlaikomi.

Teisybę reikia pasakyti, kad Vidukliszkiai tamsūs kaip bato aulas. Knygelių jie isztolo bijo ir neperka, o „Sargas“ nė parnakvoti pastogės negauna. Senovėje dar budavo, jaunumenei susirinkus, girios skambės nuo gražių žemaitiszkų dainelių, o dabar czia niekur ne iszgirsi, jebent koksai „maskolbuvis“, kurs kariūmenėje bebudamas, gudiszkai gerklėti pramoko, „dubynuszką“ užtraukia. Sztai vaisiai karszto naikinimo žemaitiszkų dainų po kaimas!!

7. Isz **Indriejavo**, Ras. p. Judosziaus giminė dar neisznyko mūsų apygardoje. Neseniai Vladislovas I(loknys), bernas susipykinęs su savo gaspadorium dėl menkos priežasties, iszėjo nuo ano szalin; gaspadorius užturėjo už tat 5 rublius. Įnirtęs bernas sumislijo atkersztyti savo gaspadoriui. Nusipirko tuojaus prusinio spirito skardinę ir, praplėsšęs naktyje klėties stogą, įleidė į vidų. Paskui nubėgo pas „liubrikus“ ir apskelbė, gaspadorių R. prilaiant „sznapszį“. Žinoma, — „liubrikai“ nevėpsojo, atpuolė pas nekaltą suvisu R. ir atrado aslos viduryje blėkinę prusinio spirito. Sustatė protakolą, padavė į sudą ir prisudijo nabagą R. ant 4 mėn. į kalinį. Padavus R-czių

į miravųjų susirinkimą į Raseinius, pirmoji isztarmė paliko panaikinta ir patsai „kaltininkas“ iszteisintas, bet sugaiszo isz tos priežastis apie 2 su virszum mėnesių pacziame darbylaikyje, už ką, žinomą nėks neužmokėjo. Tasai-gi nedoras bernas ketinęs kitą syk dar didesnį padaryti kersztą — pamesti „abžvalgas“. Girdėjo mat kad szuo loja, bet nežino kame; tuotarpu užmirszta nabagas, juog statydamas kitiems pinkles, pats greicziaus gali į anas įkliuti, nes ant visų sudžių yra Sudžia Augszciausis, kurio nei papirkti, nei papirktais svietkais (liudytojais) apgauti negalima . . .

O, kiek tokių judoszių tebėra dar Lietuvoje! . . . .

8. **Girtuoklystės vaisiai.** Pažvelsio sodžiuje (Indriajavo pav.) buvo kratas pas Pranciszkę Ž (utautą) isz tos priežasties, kad jo kaimynas, prisigėręs vieną kartą turgų laike Veviržėnuose, iszsiplėpėjo „liubrikams“, buk matęs pas Pranciszkę Ž. žemaitiszkas knygas. Netrukus pribuvo liubrikai su urėdniku į parodytą vietą ir atrado Pranciszko Z. kambaryje ant stalo: maldaknygę, seną kanticzką su keleta senobiszkų dvasiszko turinio knygelių ir vienu numeru „Ukininko“. Suėmę visas atrastas knygpalaikes, pristatė sznipukai į Garždų žandaro kanceliariją, kur liepė pribūti ir pacziam Pranciszk. Ž. dėl „doporoso“ (pateiravimo.) Pran. Ž. iszsiteisino priesz „poną kapitoną“, sakydamas, senasias knygas gavęs nuo motinos, o keletą naujų su „Ukininku“ radęs ant tako, pareidams isz Bažnyczios namo, tiktai paliko paimtas į policijos priveizą, prie kurios kas nedėlią turi ateiti ir pasirodyti. Tą syk viskas niekais iszėjo, bet galėjo buti prascziaus. Tokius tad vaisius atnesza girtuoklystė ir sėbravimas su nereikalingais prieteliais.

9. **Senato nusprendimas.** „Varszavsky Dnievnik“ (Varszavos General-Gub. laikrasztis) patalpino neseniai, pagal praneszimą „Wiek'o“ (N. 253) nusprendimą Rėdanczio Senato, kurs dar sykį nutarė, isz priežasties kokio tai valseczionis R., juog, pagal Komitetą Ministrų isztarmės, Augszciausiai užtvirtintos (1 lapu 1886 met. ir tilpusios

X tom. dal. I straip. 698 skir. 4.) ypatos, gavusios vieną kartą daleidimą pirkti žemes, netiktai gali bet ir **turi būti** pripažintos vietinės valdžios už galincias **apskritai** pirkinėti žemes toje rėdybojo, kurioje pirmą syk gavo daleidimą. Svarbumas to daleidimo ne išnyksta ir tuokart, jei kas nupirktų daugiau žemės nekaip buvo leista. Teipogi, pagal prasmę to paczio senato nusprendimo, katalikų tikėjimas **ne gali** buti jokia **kliutimi** žemės pirkimui (nes minėtas R. yra katalikas valsezionis), o tai isz tos priežasties, kad pagal Augsburgiausiai užtvirtintas 14 bal, 1868 m. isztarmės, padalinimas muzikų valsezionių vieno kraszto ant kelėto skyrių pagal yvairių tikėjimų galėtų labai sugadinti to kraszto ukininkystę, kurią gal pakelti žmonės darbsztūs ir iszmintingi, o ne pasekėjai vieno arba kitokio tikėjimo. Dėlto, lietuviai, nesiduokit palicijai apgaudinėt!

10. **Kas tur daug grūdų parduoti** tegu nesiskubina su pardavimu, nes prekė ant grūdų į ateinancią žiemą tur kilti. — Vengrų ukininkystės ministerija apgarsino neseniai („Wiek“ N 253) žinias apie szių metų javų vaisius; isz tų žinių iszpuola, juog visose karalystėse, apskritai imant, javų užderijo mažiaus neg perniai — ant 215 millionų hektalitrų: kviečių ant (80—96 hekl.) rugių (77—87 hek.), avižių nuo 90—105 hek.; miežiai maž daug teip pat kaip perniai. Pietinėje Europoje, kame perniai buvo labai užderėję javai, szimet iszpuolė menki, dėlto senovės palikimo grūdai suvis baigias. Visoje Amerikoje szis metas daug prastesnis iszrodo už pernyksztį, kituose-gi krasztuose-vidutinis. Isz sulygimimo-gi statistiszkų rodyklių visų szalių iszpuola, juog grūdų prekė szimet tur angscziaus arba vėliaus paszokti, o ne nusileisti, nes visur senų metų palikimai szarpiai mažinasi o szių metų javai per virsz nēr užderėję.

Dumbrė.

11. **Nuo Vevirženų**, Ras. p. Ukazais, caro iszduotais 1 gruodžio 1878 m. ir 14 kovo 1896 m. Kauno, Vilniaus ir Gardeno gub. katalikams leista statyti szventus kryžius ir kitus szventus paveikslus: **isz medžio** prie kelių, ant laukų ir kame nors kitur; **isz akmens geležies** ar kitos ilgai tverianczios medžiagos ant kapų, szventorių, savo

sodybų, — nesiklausius policijos, by tik būtų be lenkiszku ir kokių nors dalykų prieš valdžią. Leidimo praszyti reikia tik statant kitose vietose ir isz ilgai tverianczios medžiagos. Caro parėdymai tokie, bet policija, kaip visuomet saviszkai juos iszguldžia, kaip parodo sekantis atsitikimas. Ant 9 viorstu nuo Veviržėnu į Indriejavą gret 3 kryžiai, o truputį toliaus dar vienas. Visi keturi ir dar vienas ant sodybos mediniai ir priguli ukininkui Fortunato Sudmonto Budgalvių sodžiaus. Maliavai nuo tų kryžių nuo lytu ir speigų nusiszėrus, o Dievo mūkelėms nutrupėjus, Sudmontas, dievobaimingas katalikas, ryžos kryžius permalevoti naujas mūkelės prikalti; dėlto pastatė aplink kiekvieną laiptus (žėglius) prilipimui lyg pat virszaus. Rodos, czia nieko nėra prieš įstatymus: jug netik taisyti, bet ir statyti medžio kryžius prie kelio galima; tuotarpu Rietavo pristavas Samoseviczė, iszvydęs juos, piktai užsimetė ant Indriejavo urėdninko, dėl ko jis leidžias, o tasai bauginimais iszgvoltavojo nuo Sudmonto paraszą, juog paliaus taisęs. Nedėliai praslinkus, turėdamas nuo pristavo paliepimą, tas pats urėdninkas atlėkė su szimtininku Juciu ir deszimtininku Mickum; Sudmonto neradę namie, patį nulėkė ir žėglius iszgriovė, padarydami Sudmontui pragaisczio į 20 rublių. Tai pamatęs, Sudmontas padavė policiją gubernatoriui ir laukia nuo jo atsakymo. Pristavas jau uodegą prispaudė ir teisinas nieko nežinojęs apie urėdninko darbus. Žinoma, sziaucziui prasikaltus, visuomet gižas atsakyti turi.

12. **Isz Szvenczionių**, Vilniaus gub. 24 d. gegužės mėn. buvo paszventimas naujai isztatytos muro bažnyczios. Bažnyczia, kasztu kunigaikszczio Radvilos ir parapijonų stojusi, yra labai puiki, su dviem boksztais, su malevotais langais. Vienas gotiszkas didysis altorius kasztavo 6000 rublių. Visa-gi bažnyczia kasztavo į 60 000 rub. — Vilniaus Vyskupas, Zvėraviczė, atsilankęs į Szvenczionis, pasirodė gana prilankum lietuviams: žmones, pasveikinęs lenkiszakai, pasveikino ir lietuviszakai; jau mokama pasakyti: „Tegu bus pagarbintas Jezus Kristus“. Daugiaus jis, tiesa, lietuviszakai nepramoko, bet vilniecziams lietuviams iszgiršti

isz Vyskupo burnos nors tris žodžius jau didelė patieka. Diduomenė, kuri su Vyskupu važinėja, vis stengias viską atlikti lenkiszka, bet vietiniems kunigams: klebonui Juseviczei (Jusiui) ir kamendoriui Szarkauskiui esant lietuviais žmonės drąsiai giedoja viską lietuviszka. Ycz atsižymėjo lietuviszki giesmininkai Daugeliszkės klebono, garbės verto kunigo Burbos, kurs nesigaili kaszto nusamdymui organisto su tikru muzikos mokslu. Giesmininkai teip gražiai iszpildė lietuviszkus ir lotiniszkus giedojimus, kad net Vyskupo pagyrimą užsipelnė. Geresnių nė Vilniuje, gird, nėra. Vyskupas gal ir nebūtų persekioju lietuvių, kad ne tie per amžius garsūs Vilniaus pralotai, kuriems viskas rupi, apart teisybės tautiszkuose dalykuose. Ir prisirenka-gi jų kaip ant tikslo. Girdėjome atsiliepiimą vieno isz vilnieczių didžiūnų, konauninko J. H., paeinanczio isz smulkių Lietuvos bajorėlių. Užklaustas, dėl ko jis neteikės įstoti į Žemaiczų Seminariją, atsakė: lietuviszka kalba nėra man maloni ir prigusta!... Jei teip protuotų Žemaiczų kunigai, tai visi nemokėtų lenkiszka, dėl-to kad isz pradžios ji nebuvo jiems prigusta. Prie visoko galima priprasti, turint gerą norą ir krikszcioniszka meilę.

13. **Isz Petropylės.** Per visą vasarą eina aidas apie tai, juog klausimas apie suteikimą lietuviams laisvės spaudinimo knygu pirmojoje eilioje stovi, nes p. Suchodolskis, buvusysis Kauno gubernatorius, tą dalyką ciesoriui isznaujo perstatęs, o ciesorius isznaujo sutikęs, priraszydamas:

„Совершено върно“. Tik Generalgubernatorius Trockis su popvaikiais, kurie savo globoje turi mūsų kraszto mokslo dalykus, visas spēkas įtempia szaukdamas, lietuvius reikia ir toliaus verstinau versti prie priėmimo rusiszku literų, nors tai milijoną rublių kasztuotų. Dieve brangus, kada-gi mūsų czinauninkai pradės ciesoriaus klausyti?!

14. **Tarp lietuvių nėra vienybės.** Savo amžiuje visoko prityriau; prisėjo būti tarp visokios luomos lietuvių, tėvynėje ir svetur: tarp artojų, prekėjų, amatnikų, kunigų ir szejp jau apszviestūnų, tarp studentų su yvairiomis nuomonimis ir tt., — ir visur patyriau — niekur nėra nė mažiausios kibirksztelės vienybės.

Kunigija szaukia ant bedievių - socialistų už griovimą tikybos; socialistai tuom paciu atsimoka kunigams neva už trukdymą lavinimos. Darbininkai skundžias ant apszviestūnų, kad juos, vargingame padėjime esanczius, mažai teužjauczia ir reikalui atėjus, neužtaria ir užtaryti negali; kas teisybė, ponai apszviestūnai į darbininkus žiuri nevisai teip, kaip į lygius brolius, nors tai žodžiais skelbia; greicziaus, kaipo į paprastus mužikus, galinczius užtrypti ant vaksavotų jų batelių. Darbininkai ir tarp savęs vaidijas; nesusimeta į bendrijas (artel) pigiasniam užsilaikymui, padoresniam gyvenimui ir greitesniam apsiszvietimui. Musiszkiei, kaip įmanydami, stengias pasirodyti didesniu ir gudresniu už sau lygius. Ir kame susitveria draugystė, tai virszininkai nesutaria su sąnariais, laikydami anuos per mažoje rėczioje: prasczioko nuomonė neturi įtekmės ant bendrų dalykų bėgio; jų nė neiszgirsta, nors iszmintingi būtų. Negeriaus sodžiuose tarp artojų; neapykantos, užvydėjimai, kersztai, o kas arsziaus — iszdavimai be jokio atžvilgio, kokią blėdę padarys; sąžinę parduoda už rublį arba už degtinės taurę. Prascziokai svetimuose krasztuose negali kreipties prie iszmintingesnių: neras nėjokios mielaszirdystės. Be užmokesnio nemokantis neįpraszs pabrėžti keletą žodžių grometos; pažįstami nuo pažįstamų nesidrovi imti paskutinį grasį, vos tik druskos nusipirkimui užtenkantį, jei ima patarnauti. Didesnės perkmainystės tarp lietuvių gal nėkuomet nesusitvers, nes kits kitą užvilia ir kits-kitam neįtiki. Dėlko žydai moka aprokuoti naudą isz vienybės? Ir tie laikraszcziai, kurie mokina mus vienybės ir saugojimos nuo užvydo, nevisuomet vienybę savo tarpe užlaiko: kits kitą iszkoneveikia, pažemina.

O kiek tai mes turime darbo, nuveiktino suvienytomis spēkomis?! Kaip tai gražu būtų, kad darbininkus, socialistus, kunigus ir k. risztų vienokia ideja! Atrastį ją — galima: tai tautystė. Vardan tautystės galėtų ir reikėtų užmirsztiti kožnam atskirai savo mandragalvavimus: atskirai nė vienas svieto neužvaldys . . .

Vargdienėlis.

15. **Isz Nevarėnų,** Tel. ap. Apie monopolinę krautuvē atlaiduose — kur tik galint: ant medžių, pasieniuose,

patvoriuose pilna prisėdusių vyriszkų ir motriszkų, neiszskiriant nė jaunų mergų. Kaip bitelės, į burelius susimetusios, ramiai sau sznekuciuoja, iszpalengvo siurdami „pabaltakę“ lyg pat vėliausio vakaro. Tik vakaro linkon szauksmas ir liarmavimas auga, nes girtuokliai įdrįsta ir pradeda dirbti paprastas „girtuoklių ceremonijas“: kiti myluotis, kiti panaberuoti, kiti pykti. Bet kas jas visas apraszys? Liudna ir biauru žiurėti, ypacz į moteriskas!... Tfu! —

Vakarykszcziiai buvus sudo dienai, vienas sudžia gavo nakvoti ant ulyczios prie monopolio. Isz savo kieszės jis negers lyg negyvai; teisingasis vilsis bylą laimėsiąs be vaiszinimų; palieka neteisingieje, kurie per arielką ant sudo laimėja. Bet kaip atsakys priesz V. Dievą sudžios, kurie Jo vardu prisiekė — teisybę daryti? Už kreivas prisiekas Dievas baisiai baudžia . . .

16. **Isz Alsėdžių, T. p.** Daug puikių paminklų puosžia Alsėdžių kapus; tik paraszai per prasti. Ant daugumo paraszai žemaitiszki, neužtektinai gryni, kaip va „S. p“ (Szventos pomėtės) vietoje kalboje vartojamų: „A. a.“ (amžiną atilsi). Apie tai „T. Sargas“ jau raszė. Ant kitų-gi per pus lenkiszki, kaip antai: „S. p. Aleksandry Orłowskiej“ Alsėdžių starszenienės; toliaus: „Mielaszirdingas praeivi! praszau sukalbėti . . . ir tt. Aa! nigega nabasz-ninkai, juog lenkiszškai kalbancziam užteks tik pradžios paraszo; duszios palengvinimo praszo nuo žemaitiszškai kalbanczių. Jei jie tokie geri, vieni patęs nabasz-ninkus teatmena savo maldose, žemaitiszškai kalbamose, ir tu tiki, kad Dievas jų iszklauso, tai dėlko tu pats, Pone Nabasz-ninke, nekalbi žemaitiszškai nė numiręs? Tai nė szis, nė tas! Skaitytojai, neapleiskyte nė mažiausios progos vartoti savo gryną, puikią tėvų kalbą; už ją nieks jūsų nepapeiks ir netycziosis; bet prieszingai darant, juoksis.

17. **Nauja draugystė.** Brangioje mūsų tėvynėje, kentėjusioj ir persekiotoj, pradeda tverties darbo. Mūsų kampe szimet pavyko įkurti naują draugystę lengvesniam apsipazinimui su lietuviszka rasztenybe. Pavieniai kiti

maž ką teįstengia gauti, kiti nė to tiek; o kupetoje gal apsirupinti su daugaliu dalykų. Isz pradžios susitarėme: keli ukininku, dvi mergaiti, ir kitų — visokio amato ir padėjimo žmonių lyg 15. Lyg Naujų Metų vilimės susirinkti į 30. Nežinome, daugiau ar didinsis, ale szitie visi, regime, isztvers. Mokėti kiekvienas turi po 1 r. 20 k. ant metų isz karto, ar dalimis. Už tuos pinigus nutarėme igyti:

„Tėvynės Sargą“, „Žinyčią“, „Ukininką“, „Varpą“ ir „Lietuvą“; už likusius nupirkti knygelių, kurios pripažįsime už naudingesnes. Be to, kiekvienas žada imti tai „T. Sargo“, tai „Žinyčios“, tai kitų daugiau egz. platinimui tarp kitų, prie draugystės neprigulinczių. Visi męs jau numanome mūsų kraszto reikalus, o kiti ir ycz gerai ir su didžiu pasiszventimu mums tarnauja, sukviėdami žinomus iszmingus žmones į draugystę ir aprupindami kuo tame tarpe galima; už tai jiems tebunie szirdingas acziu, nors ne dėl to darbuojas! Draugystę sulyg nurodymą „Tėvynės Sargo“*) sutvarkysime paskui, kad jau bus ką tvarkyti: ir didesnis skaitlius sąnarių, ir didesnis buntelis knygų. Mūsų iszrokavimas toks: darbuoties rimtai, uoliai netingint, dviejus-trejus metus, surinkti, kiek galima, daugiau sąnarių, kurie nuo kits-kito pasiragintų perskaityti geresnius mūsų rasztenybės dalykus ir teip pažintų, juog ji nėra teip menka, neturtinga, kaip mislija; juog ir užrubežiaus galima szį-tą atlikti, jei czia pat ruskiai mums neleidžia. Veltui varžotų: norime szviesos ir turėsime szviesą, nors paslaptinę! Paskui, galėsime lengviaus darbuoties kupetoje arba teip-pat uoliai, kiekvienas atskirai tverdamas draugystes su panasziu siekiu. Ilgainiui galėsime apszviesti placzią apylinkę. Tegu tik Dievas mums padeda szitame placziame užmanyme!

Žiogas.

P. S. Tai jau nebepirmoji Draugystė su panasziu platesniu ar siauresniu tikslu. „T. Sargo“ skaitytojai apie jas girdi laikas isz laiko. Skubėkite-gi teip-pat pasirėdyti, jei dar nepasirėdėte! Pažiūrėsime tada, ar įveiks mus policija, kurios globai pavedė mus valdžia!

Red.

*) № 11, 1899 m., № 1, 1900 m. ir kitur.

18. **Isz Ilakių**, T. p. Garsus maskolbernis, Ilakių starszina Vaszkys, kurį nesykį „T. S.“ iszdėjo už padėjimą maskoliams žudyti katalikus, szjmet baigia savo tarnavimą ir neiszpasakytai geidžia pasilikti dar ant trejenės. Viseip gerinas ir mylojas prie vyrų; kadangi ilakiszkiai visi yra **jojamieje**, tai jiems vis tiek, kas ant anų jodys: geras ar prastas. Bet kad ir vyrams būtų Vaszkys įkirėjęs, tai ir tada gal pasiliktų starszina, nes visi maskoliai-czinauninkai už jį galvą guldo. Tai prastas ženklas; su kuo busi, tokiuo tapsi. Jiems Vaszkys negailėsis pakiszti. Tuotarpu kandidatams stengiasz szlovę pagadinti. Starszinios kandidatas yra Petrauskis, isz Kauszių, kurio Vaszkys, bijodamas, kad jo vietos neužimtų, ycz neapkenczia. Sztai, ką jam padarė sugadinimui szlovės. Pasiėmęs policiją, nuvažiavo Vaszkys prie Petrauskieio nakties laiku ir ėmė aną draskyti isz miego, sakydamas: man norėjai iszkasti duobę, dabar asz tau iszkasiu. Petrauskieieni norint iszeiti oran, bet Vaszkys grubijaniszškai ir aną sulaikė. Pradėjo kratyti. Atėmė strielbą, kurią kitados pats prirodijo pirkti; rado seną kalendorių, kurio Petrauskis pirma nė savo akimis buvęs neregėjęs ir fotografiją vieno amerikieczio.

A. Pupurs.

P. P. Jei tai tiesa, jei Vaszkys neprovijos, ar-gi be-verta jį rinkti į vyriausius?

Red.

19. Nuo **Szilavoto**. (Suv. g.) Važiuojant nuo miestelio Prienų Marijampolės pav., pietvakarių linkon už dviejų mylių kelio budavo pamatai ant augszto kalno triobele ypatingo iszvaizdo — dangumi, dengtą, spyriais suramotyta, — tai Szilavoto koplyczia! Gana toli atsiskyres nuo kaimo, riogso ta nusenusi koplyczaitė apsupta isz visų pusių smiltynu, vėjo akėjamų, ir tik stebėsis, kaip da jį gali dalaikyti audroms ir vėsuloms.

Czia kas szventa diena jau nuo kiek metų budavo atvažiuoja kunigas isz Prienų, atlaikyti maldenybę aplinkiniems žmonelėms, kuriems persunku būtų pasiekti Prienų bažnyczia. Vienok su kitais dvasiszkais reikalais Szilavotiecziai turėdavo vykti į savo parapiją — į Prienus. Prisiėjo į kriksztą, ar pas ligonį, ar numirėlį palaidoti, ar su kitokiu

reikalu — plunk per purvynus ir kalnus tiek kelio į Prienus jieszkotų kunigo! Tą negerumą didei jautė žmonės, dėlto murmėjo ir rūgojo, kad jų klebonas kun. pralotos Marma nesiskubina su įrengimu Szilavote parapijos. Už tolumo parapijinės bažnyčios nemažai nukęsdavo ir dvasiški reikalai; kaip kas be Krikszto numirdavo, o ligoje kaip kam nesuspėdavo kunigo parvežti. Vienok teip išsibuvo iki 1895 metų. Apie tą laiką užstojo kitas klebonas, kun. konauninkas J. Antanaviczė, tuomet Seinų Konsistorijos officijolas; tai-gi prie jo tuojaus puolėsi Szilavotiečiai su naujais praszymais, kad jiems parupitų kunigą, kurs Szilavote gyventų. Kun. Antanaviczė, nesekdamas pėdomis savo pranokėjų, be jokio vilkinimo paėmė pusę Szilavotiečių ir pasirupino, kad neužilgo buvo daleista Vyskupo ir rundo patvirtinta Szilavote nauja parapija su tam tikru prabaszcziumi. Tą kun. An-cziaus rupestį, nors tai buvo tiktai atlikimas jo privolės, dėlei vienok aplinkybių reikia paskaityti jam už nemažą nuopelną.

Už kleboną tapo paskirtas kun. A. Raduszis, Skriaudžių vikarijus. Szilavotiečiai negalėjo gauti klebono geresnio! Kun. Raduszis, nors jam taikėsi parapija jau su parengtais visais užvedimais, dėlto nereikalaujanti tiek rupesczių; vienok su džiaugsmu ėjo į Szilavotą, kur laukė jį tiek darbo ir trūso. Nors jau pats įstojimas į kunigus yra pasiszventimu, bet juogiai ir tame paszaukime nevisu yra lygios sąlygos gyvenimo, imant isz pusės medžiagiszkos, dėlto eiti į Szilavotą už kleboną reikėjo nemenko pasiszventimo. Nebuvo bažnyčios, nebuvo klebonijos ir kitų reikalingų triobų, kapinės netvertos, aplinkui pusnynai smilczių, kurias reikėjo, medžiais užsodinus sustabdyt ir tt. . . Kun. R. nepasibaisėjo daugumo darbo, bet su neapsakomu uolumu ėmėsi už jo ir su keliais metais tiek padarė, kad szendien Szilavotas ne tas. Pirmiausiai aptaisė koplycziutę, kad iki pastatysiant naują bažnyčią nesugriūtų, paskui iszstatydino kleboniją ir kitas reikalingas triobas, baisų smiltyną, nors su dideliu vargu, apsodino krūmais ir medžiais, užsodino gražų sodą ir jį aptvėrė. Tą viską padarė, nors su pagelba parapijos, bet daugiausiai savo kasztais. Teip nuveikęs reikalingiausius darbus, kun.

R. ėmė mąstyti apie statymą Dievo namų, bet iš kur imti tiek kasztų? Savo visus užczėdytus pinigų jau buvo išzlikęs ant minėtu reikalų, parapijonys neturtingi ir nedaug jų! Iš pradžių buvo priskirta prie naujos parapijukės 4000 ypatų, bet paskui, atsimetus dideliam ir turtingam kaimui Pakiauliszkiui ir da keliems mažesniems, liko vos 2700 parapijonų. O vienok bažnyčią reikėjo statyti. Galite numanyt rupestį mūsų klebono! . . . Vienok tvirtai įtikėdamas, kad teip szventam reikale Dievas neatsakys savo pagalbos, suvadino parapijos susirinkimą dėlei sutikimo ant statymo bažnyczios ir išzpraszymo Vyskupo daleidimo ir rundo patvirtinimo. Noriai sutikus parapijai — pagal savo išzgalę duoti kasztus, kun. Raduszis pradėjo rengti medegą naujai bažnycziai. Ant Dievo pasitikėjo ir jo viltys išzspildė! Pasklydus žiniai, kad Szilavote rengiama bažnyčią statyti, tuojaus keletas kunigų sudėjo kelis szimtus rublių, nes viena — kun. R. yra visų mylimas, o antra — visiems žinomas buvo kunigo pasiszventimas ir parapijonų neturtas. Tokiu būdu turejo už ką nupirkti girios daliaszką plytoms degti, pastatyti plytnycią ir pradėti darbą. Apart to vienas kaimas palei Szilavotą paaukavo vietą užvedimui plytnycios ir diktą gabalą labai gero molio. Teip laimingai pradėjęs szventą darbą, mūsų klebonas, kokis tiktai skatikas jam įėjo, paskutinį dėjo, kad tik darbas eitų; o kad pasėtinai turėjo sektis, matyti iš to, kad už kelių mėnesių nuo užvedimo jau didelės kruvos puikiai išzdegtų plytų raudonavo aplinkui plytnycią. Prie pastatymo bažnyczios murų reikia daug kalkių, bet ir tas Szilavoto prabaszczius laimingai be didelio kaszto įgijo. Vazinėdamas pas ligonius, užtėmijo: kad jo kalnuotoj parapijoj žemė, vietomis apszcziai nusėta kalkių akmenimis. Tai-gi atėjo jam į galvą laiminga mintis — sunaudoti tuos akmenėlius ir tokiu būdu palengvinti parapijai. Tą savo užmanymą apgarsino parapijonims ir neužilgo jau galėjai matyti krūvas kalkinių akmenų, suveztų ties vieta, kur rengiama buvo statyti bažnyčią. Atsirado cziajau iš parapijos ir žmogelis, kurs gerai nusimanydamas apsiėmė tuos akmenėlius išzdegti. O kad Szilavoto apygardoj nestoka buvo ir akmenų, dėlto kun. A. jau kuone visą

medegą turėdamas, rudenyje 1898 metų, pargabendinęs iš Suvalkų murininkus, iszmurijo pamatus, o pavasaryje 1899 m. pradėjo vesti sienas. Iksziol, kaip matote, apart ypatiszko darbo, parapija pinigais nedaug iszsikasztavo, — viską atliko klebonas arba pats savo kasztais, arba aukomis iš szalies. — Tiktai ėmus vesti sienas bažnyczios, parapijai prisiėjo užmokėti murininkams 8,000 rublių, kuriuos sulygo su muriniku p. Galioriumi (Galera) — iszmokėti per 3 metus. Ta mokestis iszrodė kun. Radusziui gana nuskandinanti parapiją, užtai, idant jai sziek-tiek ir tame palengvinti — prisižadėjo neimti 200 rublių metinės algos, kurią jam buvo prižadėję parapijonys mokėti ir da nuo pradžios jo atėjimo nieko nebuvo davę. Rundas užtvirtindamas naują parapiją Szilavote, atsisakė mokėti algą prabaszcziui.

Teip be didelių kasztų sziantdien Szilavotiecziai jau gali pasigėrėti dailia nauja bažnyczia, pastatyta labai gražioje vietoje. Bažnyczia stovi ant augszto kalno, pastatyta gryname gotiszkame stiliuje ant pavidalo Gizų bažnyczios, bet su dviem kuoriais (boksztais), pagal plianą Marijampolės inžinieriaus p. Rybarski'o. Reikia paminėti, kad p. Rybarski atliko viską dovanai dėlei simpatijos dėl kun. Raduszio ir jo rupestringumo.

Tai tokia istorija Szilavoto parapijos ir jos bažnyczios trumpai apraszyta. Trumpa istorija, nesunku ją perpasakoti, bet kiek trūso padėti ir prakaito iszlieti turėjo tas, kursai įvykdino faktus, iš kurių ta istorija susideda!

Daug ko da stoka bažnycziai, kaip ve — altorių, vargonų ir tt. bet galima tikėtis, kad Dievas įkvėps aukautojus, teip kaip paveizdan, įkvėpė Szilavoto jaunuomenei: berneliams ir mergelėms, idant, vieton pinigų pragerti, ar ant niekniekių iszleisti, veliuk — įtaisytų bažnycziai gražius geležinius langas; teippat Dievas suteikė duosnų aukautoją ypatoje kun. Szipacko, kurs prisidėjo prie uždengimo bažnyczios skardiniu stogu.

Statydamas tuos Dievo namus, mūsų klebonas neužmiršo vienok ir apie pritaisymą Vieszpacziui dvasiszku namų žmonių szirdyse. Kaip uoliai ir pasekmingai kun. R.

darbuotis apie doriszką žmonių pakėlimą, matyti isz to, kaip visoje parapijoje pradėjo nykti žmonių tamsumas tikėjimo dalykuose, kilti jų dorumas per sumažėjimą girtybės, jaunuomenės pesztynių ir kitokių nedorybių. Dieve duok Lietuvai daugiaus tokių dvasiszkių darbininkų ir vadovų, o pasižiurėjus į jų veikalus, ir mums bus lengvesni mūsų žemiszki vargai ir szios gadynės suspaudimai!

T. Kalnietis.

20. **isz Rymo** Ką sziuo žygiu ketinu praneszti isz Rymo, jau bus, žinios, teisybė, truputį pavėlinezios, vienok pasitikiu, kad „T. S.“ skaitytojai už tą susivėlinimą dovanos!

Tarp daugelio meldžionių kompanijų isz yvairių krasztų Italijos, Prancijos, Austrijos, Bavarijos, Spanijos ir tt. . . gegužio 5 dieną atvyko į Rymą ant Jubiliejaus ir skaitlinga lenkų meldžionija isz Galicijos. Surengė ją ir atvedė garsus lenkų patrijotas, kun. Monsignoras Smoczyński. — Tiek buvo kumpanijų, bet-gi nė viena teip iszsyk nepagarsėjo, ale kuo? Tai-gi — netvarka ir nelaimėmis, kurios lenkus patiko kelionėje. Iszvažiavus isz Viennos, da Austrijos pusėje, ant vienos stacijos ant pasažierių trukio užvažiavo tavorinės ir kelioką keliauninkų tapo sužeistų: vienam kunigui miegancziam langas, trūkdamas, suardė burną ir akį. Potam atsitikimui, sztai vėl kits! Netoli nuo Rymo trukis nuszoko nuo vėžių, bet gerai, kad viskas pasibaigė susikūlimu ir iszgąszciu keliautojų. Liorete vėl, sėdant į trukį, vežimas sutriosz kino vienai moteriszkei koją. Po tų priepuolių atvažiuoja mūsų keliauninkai į Rymą, mislija, kad czia jų lauks; tuom tarpi-gi jų vadas niekam isz lenkų kolionijos nepraneszė, kada laukti; ir nieks ant stacijos nepasitiko. Pirmutinis trukis atvažiavo 5 valandą, antrasis 8, treczias-gi — 10, o keliauninkai visų trijų susiėjo į kruvą, nes pirma nebuvo kam nuo stacijos nuvesti ir parodyti: kur jiems prirengta vieta? Ant galo atsirado isz lenkų kollegijos keletas klierikų ir tie szeip teip sutvarkę pakrykusią mynią, nuvedė į szv. Mortos szvezčių namą ties szv. Petro bazilika. Gaila buvo žiurėti, kaip nuvargę ir nuilsę žmonelės, apsunkinti dideliais

pundais su maistu, traukė per ulyczias Amžinojo miesto! Nevienas būtų norėjęs važiuoti, bet nebuvo kam suvadinti vežimų ant tiek svieto, turėjo eiti pėsti. Atplaukė mynia pas szv. Morkos vieszbutį (ospiczio), o czia pusę užkalbintų vietų jau užimta vokiečių truputį pirmiaus atvažiavusių kolionijos. — Ir reikė vargdieniams laukti ant ulyczios ant saulės nuo ryto sulyg vakarui, iki tapo visiems surasta pastogė! Kelionė atsėjo gana pigiai, nes už kelią nuo Kriukvos per Padvą ir Lioretą ir už 10 dienų maitinimo Ryme užmokėjo kiekvienas po 45 rublius. — Kelioms dienoms pirm meldžionių atvažiavo į Rymą ir du Galicijos vyskupu, butent: kun. Pelszaras, suffragannas diecezijos Przemysł ir kniaź Puzyna, vyskupas Kriukvos, kurs savo gimtinę iszveda isz Lietuvos.

Pasiryžau apie lenkiskus meldžionis praneszti „T. S“. skaitytojams ypatingai dėlto, kad tarp lenkų buvo kelios deszimtys ir lietuvių. Daugiaus jų buvo isz svetur, mažiaus — isz paczios Lietuvos. Kiek galėjau patirti buvo lietuvių isz Petropylės, Rigos, Odesos, Czėstakavos, Kriukvos, Vilniaus, Kauno ir isz dviejų parapijų Seinų diecezijos. — Buvo visokių, ką su paszpartais pervaziavo ir ką [priversti buvo vogtis szlapczia. Ypacz vargingą parėjimą per sieną (rubežių) turėjo du lietuviu Seiniecziu, kurie, nors nusicamdė vadą, mokėdami po 5 rub.; vienok buvo užtėmyti parubežininių sargų ir, palikę savo maistą, turėjo bėgti. Bebėgdami ir nežinodami vietos, užsibėgo ant baisios pelkės, kurioje neprigėrė, tai tik Dievui gali dėkavoti!

Gegužio 8 dieną szv. Petro bažnyczioje lenkai buvo priimti szv. Tėvo ant audiencijos. — Meldžionis pamatę Popiežių, ėmė visaip szaukti, tai: „**Niech żyje papież Leon XIII**“ — tai „ura“, o kiti tik tiesiog „o“! Įspudis ir susigraudinimas buvo didis!

Po paprastų maldų vyskupas Puzyna perstatė Popiežiui 40 ypatų isz savo meldžionijos, kiekvieną skyrium. Tarp kitų tapo perstatytas ir vienas isz Seinų diecezijos lietuvis; galite numanyti jo džiaugsmą, kad isz tiek

žmonių jam teko prisiartinti prie szv. Tėvo ir jo kojas pabucziuoti!

Popieszius, grįždamas po audiencijai, liepė neszikams apsistoti ir valandą žiurėjo į lenkų pusę, o ant jo veido matyti buvo užganėdinimas ir susigraudinimas.

E. Mažutis.

A. a. Daktaras Petras Matulaitis.

Smagu da szendien atimti tas valandas, kurias kitąsyk, vieszėdamas Stebuliszkių kaimelyj', Liudvinavo parap., praleidau pas ukininką Juožą Matulaitį! Nežinau ar galima buvo tuomet visoj Lietuvoj surasti tarp mūsų ukininkų kitą szejmyną padoresnę ir laimingesnę! J. Matulaitis, turėdamas didelę geros žemės ukę, turtingai prisilaikė: jo namas, kaip sakoma, buvo visko pilnas. Vienok jisai nesekė pėdomis diduomos savo kaimynų, ir savo turtu neiszlikinėjo nė Liudvinavo, nė Kalvarijos, nė Marijampolės karcziamose, nelakino nė rasztininkų, nė vaitų, nė sudžių, ar da didesnių „ponų“, bet padoriai užkrutėtą skatiką apvertė ant lavinimo ir apszvietimo savo gana dikto pulkelio vaikų. Kasmēt asz lankiausi jų namuose, 4 sunų ėjo mokslus: vienas jau baigė Maskvos Universitetą, kitas klierikavo Seinų seminarijoj, o kiti du ėjo kliasas Marijampolės gimnazijoj. Apart to da buvo namiejie 3 dukteris gražiai auginamos ir lavinamos ir du sunu iszėjusiu Liudvinavo mokyklą, kuriems tėvas žadėjo savo ukę pavesti. Tuomet visi buvo pacziam smagume: visi jauni, linksmi, gražiausiame sutikime, susieis budavo vakarais visi po dienos darbui, tik skamba seklyczia nuo jaunuomenės dainų ir juokavimų. Nedyvai, jei tokioj draugystėj budavo smagu.

Ale jau nuo tol prasilinko keliolika metų ir daug kas atsimainė po laiminga Matulaiczijų pastoge. Atsirado žmonių, kurie be pavydo negalėjo žiurėti ant jų pasisekimo, užvedė ant jų namų žandarus, szie padarė krata, ir Matulaiczijų klierikas, jau bebaigęs seminariją, turėjo palikti

tėviszkę ir savo senus tėvus, skęstanczius nuliudime, ir bėgti ir Ameriką. Ir nuo to laiko nelaimės, lyg rodos atitikusios savo kelią, nepaliovė lankiusios jų namų. Sztai už kelių metų po anam atsitikimui tapo žandarų suimti kiti 3 sunų: daktaras Petras, studentas Maskvos Universiteto Pranciszkus ir Andrius, kurs buvo kariumenėj ant Kaukaso ir jau baigė savo tarnystą. Visi tris buvo nužvelgti, kaip lietuviszki patriotai, ir visi tris sukiszi i kalinį: daktaras Senapilėj, o kiti du-Kalvarijoj. Daktaras iszbuvo kalinyj 10 nedelių, o paskui, sudėjus kauciją, tapo iszleistas; bet Pranciszkus su Andriumi Kalvarijos kalinyj vargo bemaž 2 metų. Ant galo visi tris isztremti i sziaurinę Maskoliją, i Viatkos guberniją, ant 3 metų, kur net nedaleido broliams kruvoje apsigyventi. Galite įveizdinti senuczių tėvų nuliudimus, rupesczius ir vargus, kuriuos isz Kentė tam laike, kuomet jų vaikus, su dideliu pasiszventimu isz kruvino prakaito lavinamus, maskoliai teriojo! . . . Tuom tarpu nemaž beduszių Liudvinavo apygardos lietuvių isz jų nelaimės džiaugėsi. Ale nors tos nelaimės didelį skausmą uždavė jų szirdžiai, vienok jų neįveikė, nes žinojo -- kur jieszkoti suraminimo ir palengvinimo savo nasztos: Dievui pavedė savo vargus ir su Jo pagelba perkentė ir tą nelaimę. Bet nelaimių nebuvo da galas! Vos metai suėjo, kaip Matulaicziai su aszaromis iszleido savo isztremtuosius i Viatkos guberniją, ramindamiesi, kad už 3 metų tik sulauks jų pargrižtant, kaip sztai szį pavasari apturi žinią, kad vienas isz jų, butent — vyriausias sunus, daktaras Petras, užbaigė savo žemiszkus vargus, persikeldams ir aną svieta. Tasai Dievo daleidimas jiems buvo užvis skaudžiausias, bet ir tas smugis nepakirto jų katalikiszkos dvasios, neįstumė i nusiminimą, ir szuo žygiu Dievo Apveizdoj jieszkojo susiraminimo!

Mirtis a. a. dro Petro Matulaiczio nuskaudino ne tik jo tėvus ir giminę, bet ir visą Lietuvą! Jug a. a. Petras buvo vienu isz mūsų tėvynės geresnių sunų, kurs jos reikalus suprato, ant jos labo darbavosi, ant galo už ją kentė ir galvą paguldė! Tas smugis tuo mums skaudesnis, kad nespėjome da apraudoti a. a. Vinco Kudirkos, o sztai jau mirtis mums kitą tėvynės paramą iszrovė! Gal nevisi

mano tautiečių bus tokia nuomonė, bet aš a. a. Petrą pažinau, kaip vieną iš didžiausių iksziol Lietuvos mylėtojų ir uoliausių jos darbininkų! Štai trumpai aprašytas jo gyvenimas!

Apie a. a. Petro gimtinę vietą, jo tėvus ir kentėjimus už lietuvių jau augsčiau minėjau, tai-gi dabar papildau, ko stokuoja. Mokslus išėjo Lietuvoje: pabaigęs Liudvinavo mokyklą, 1877 metuose įstojo į Marijampolės gimnaziją ir ją 1885 met. pabaigė, paskui-gi lankė Maskvos Universitetą ir čia 1890 met. pabaigė medicinos mokslą su atsižymėjimu (cum eximia laude). Juogiai mokslas jam sekėsi, už tai kasmets, apart tik pirmųjų metų, gaudavo stipendiją su 360 rub. Baigęs mokslus, nesekė pėdomis tų lietuvių, kurie budami studentais, garsiais išsiduoda patrijotais, bet paskui dėl gardesnio duonos kąsnio meta Lietuvą ir, užleisdami tų vietas žydams, lenkams, ar maskoliams, danginasi į Maskoliją. Ne, mūsų a. a. Petras niekad nemastė būti teip nedėkingu savo tėvynei — jisai išsyk apsigyveno Lietuvoj! Pradėjo gydytojaus praktiką pav. miestelyje Vilkaviszkyje, Suvalkų gub. — Čia tuojaus pagarsėjo, kaip geras ir sąžiniszkas gydytojas, ypacz nuo akių ligų. Buvo visų mylimas, kaip szvelnus ir mandagus apsiėjimo žmogus. Vienok neužlgo Vilkaviszki apleido ir iszvažiavo į Karalaučių, idant labjaus medicinoje prasilavintų. — Tam laike vedė „Varpo“ bei „Ukininko“ redakciją. Sugrižęs isz Prusų, parėjo į Seinus pavaduoti savo sergantį draugą daktarą Kauką, kurs buvo vietinio ligonbucio gydytoju. Sziam pasimirus, Petras liko Seinuose jo vietoje ir čia da labjaus negu Vilkaviszkyje, visų szirdis prie savęs patraukė. Su ligoniais apsieidavo mandagiai ir sąžiniszškai; neturtinguosius gydydavo dykai, o nuo kitų imdavo nedaug. Pildydamas privoles savo paszaukimo, neužmiršo ir apie priderystes tėvynainio; tai-gi szelpė rasztais ir pinigais lietuvisziskus laikraszczius ir juos tarp lietuvių uoliai platino. Neturėdamas po ranka reikalingų szaltinių, nebandau iszrodinėti jo rasztų, patilpusių yvairiuose laikraszcziuose; tiek tiktai galiu pasakyti, kad raszinėdavo ypacz į „Varpą“ ir „Ukininką“ ir po savo straipsniais pasiraszdavo „Paulius“.

Jo nuomonės nebuvo atszaižios, dėlto ir jo rasztai, nors kartais kritiszko turinio, buvo szvelnus. Teisybė, laikėsi „Varpo“, kaipo vieno isz geriausių tuomet inteligencijos organų, bet jo pakraipai visiszškai nepritarė: nekartą didei papeikdavo tūlus užpuldinėjanczius straipsnius, sėjanczius nesutikimą tarp yvairių partijų. Ypatingai bjaurėdavosi vaidais Amerikos lietuvių, kaip matyti ir isz jo vieno straipsnio, patilpusio „Varpe“ 1895 m.

Teip jam besidarbuojant, 1897 m. patiko jį minėta nelaimė: tapo žandarų suimtas ir į Marijampolės kalinį pasodintas. Sudėjus kauciją (500 rub.), tapo iszleistas ir vėl sugrižo į Seinus. Tam laike apsivedė su naszle Kaukiene. Vienok jau kovo mėnesyje 1899 m. parėjo isztarmė — iszvažiuoti į Viatkos gubern. ant 3 metų. Juogiai tam laike keliai ir oras bjaurus, o jam reikėjo keltis su paezia ir mažu kudikiu, užtai padavė į ministeriją praszimą, idant su kelione galėtų palaukt — iki pavasariui. Praszymas buvo iszklausytas ir rakas iszvažiavimo atidėtas iki gegužio mėn. Nuvykęs į Viatkos gub., apsigyveno miestelyj **Kotelnicze**. Czia yra gubernatoriumi garsus Kražių skerdikas Klingenbergas. Isz pradžių daktarui Petruį maskoliai visai nedaleido užsiimti gydymu ligonių, bet paskui jam pasisekė iszgauti isz ministerijos ant to daleidimą. Szį pavasarį užsikrėtė pas vieną ligonį tifusu, isz kurio jau buvo bepagijęs, kaip sztai pripulė prie jo kita liga, katra jį 5 dieną balandžio ir užmigdė amžinai!.. Priesz numirimą atvažiavo isz Viatkos kunigas su szv. Sakramentais. Kotelniczo gyventojai labai jo gailėjosi, nes davėsi pažinti, kaipo iszmingas ir uolus gydytojas ir geras žmogus. Neturtingusius ir czia gydė dykai, užtai po jo numirimui vietinis pravoslavas protojerėjus davė už dyką ant savo kapinių vietą palaidojimui. Isztremtoji į Kotelniczą gudų jaunuomenė uždėjo ant jo kapo vainiką su sziuo gudiszku paraszu: „**Karžygiui už laisvę**“. Teip, a. a. daktaras Petras Matulaitis kovojo už laisvę, už mūsų tautiszkas idejas, dėlto ir męs, paminėdami dabar jo mirtį, velijame jo dusziai nevystanczio vainiko Garbės Karalystėje!

Pati velionio, pastacziusi ant jo kapo paminklą, su dviem mažais vaikucziais sugrižo jau į Lietuvą.

T. Kalnietis.

Panasziai.

Rudens laikas sztai atėjo:

Szaltas vėjelis,

Plikas laukelis,

Lapai birėti pradėjo.

* * *

Nedainuoja jau paukszteliai,

Skrenda gužutės,

Nėra gegutės,

Lieka varnelės, žvirbleliai.

* * *

Žalias apdaras kur liko

Augsztų girelių,

Lygių pievelių?

Viskas pražuvo, pranyko!

* * *

Kodėl nėkur negirdėti

Puikių dainelių

Jaunų mergelių,

Ką nenustodamos skambėjo'?

Žiema; viską sniegs apklojo

Pievas ir miszkus,

Upes ir laukus —

Tyku, lyg nėks negyvoja.

* * *

Sztai, žiemos panczius sumynęs,

Pavasarielis,

Lyg jaun's bernelis

Ateina, bėga tekinas.

* * *

Vėl gamta isz miego kelias:

Visur žaliuoja,

Visur dainuoja —

Puczia sziltas vėjas.

* * *

Teip ir tu, žmogau, gyvuoji:

Vakar skausmuose,

Szendien džiaugsmuose

O poryt ir vėl dejuoji...

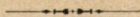
Galinis.

Spaudos suklydimai № 8.

Pusė	1	Kriauszauczio	Kriauszaiczio
„	2	lietuviams nekliuva	nekliuve
„	3	Virgaudis	Vizgaudis
„	4	terp tautiszko	tarptautiszko
„	6	sieknis	Sieksnis
„	„	giluma	gilumo
„	7	Kasyblės	Kasyklės
„	8	neg jauna	jauna
„	9	apsiverszuotų	apsiversziutų
„	10	gyžte	grįžte
„	11	paklusnus (tarnai)	paklusnųs
„	„	rodyti keliai	kelia
„	„	kriksztydami jos (gimines)	jas
„	„	jusų	jųsų
„	„	prieszytų	grieszytų
„	13	Barbara zmalo	zmarla
„	„	Melstys	Melsties
„	14	silkinių salikas	silknų szalikas
„	„	atradė	atradę
„	„	szaltis sunaikis	szaltis sunaikįs
„	15	Ramai	Ramiai
„	19	rėdymus	redymui
„	„	Kiauszeviczė	Kauszevicė
„	20	vietinėš kliuczvaito	vietinio
„	„	iszlicitavojo	iszlicitavojo
„	„	pėszczias	pėszczias
„	„	Himbosas	Kimbaras
„	21	į Dusetos	Dusetas
„	22	Vyresnysės perdėtinis	vyresnysis
„	23	klerikus	klierikus
„	„	Kolainiuose	Kolainiuose
„	24	nusikratyti neprietelių Milas- [nickių	neprieelių Milasnickiu
„	25	Juzeviczė	Jureviczė
„	„	prie Gelazių, kitą . . . už kamen- [dorių filijos	prie Gelazių filijos, kitą . . . už [kamedorių
„	26	Kryžiausiai	Kryžiaiviai
„	30	iszdijo	iszdygo
„	31	Hakių Vaszkį	Ķakių Vaszkį
„	32	mokylojė nieko gera	mokykloje nieko gero
„	33	mitrausia	mitriausia
„	„	puloja	putoja
„	34	ties galis	galės
„	35	ne vieno paskaitytų	vieną
„	36	už Petro . . . Kazimiero	Petrą, Kazimierą (geresnis)
„	37	neg ėda	negėda
„	38	prisivilės	prisivilęs

Pusė	„ anuos (jos) taką	anos
„	„ ji (Ona)	ji
„	39 Kiszėnė iszverstos	Kiszėnės
„	„ numesti	numeti
„	40 Senis Karolius rožancziaus	Senis karolius
„	41 Kaszin	kasžin
„	42 puponucziai	puponiečiai
„	43 nežinenija	nesiženija
„	„ vien kiemiais	vienkiemiais
„	44 tēlegrafo	telegrafo
„	45 sukeldama lietuvių	lietuvius
„	„ kai per nosį	tai
„	46 darbo pradėjus	darbą
„	„ lietuviui	lietuviui
„	„ geriogi	geria-gi
„	47 prajuseis metais	praėjusiais
„	48 praėjus paojui	priėjus
„	„ jaujaus	jaujos
„	„ į daržinį	daržinė
„	51 didžioji pusė	didžioji
„	52 apkrapyjės	— pijės
„	„ laibas ir tiesas	liesas
„	„ atspaudė	apspaudė
„	52 susodinsiu	susodysiu
„	„ Nekaltas moteris	nekaltas
	(Toliaus neperveizėta).	
„	65 manė	mane
„	„ staligus	staigus
„	66 padarai	padarei
„	„ tegu nesijuokia	nesijuokia
„	„ tēta	tata
„	67 Rupinamės	Rupinomės
	(Toliaus neveizėta).	
„	80 isz pusiu	pusių

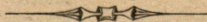

Atsakymai.

P. Lieknui. Nėra ko džiaugties, kad kiti apie jus rupinas; mes džiaugsimės, kad jūs patį apie savę pradėsite rūpintis, teip kaip Tamsta. Žinias ant jūsų atsakymo spaudiname „Žinyčioje“ № 3. Teikis ir daugiau prisijūsti: daugiau faktų, mažiau tulžies.

P. K. Sėlimui. Sveiki-druti į mūsų burelį įėjė! Už šlovę skaitome turėti Tamstą mūsų sandarbininkų buryje dėl gražaus mokėjimo kalbos. Tematai išsirinkta gražūs; bandyk ir originalizškai rasyti apie jums gerai žinotinus dalykus. Velytume nuo jūsų apturėti etnografiską pjeszinėlį prigimto jūsų kraszto, jų gyvenimo būdą, papročius, kalbos ypatybes ir tt.

P. Galiniui. Eiles „Panasziai“ įdedame, ale dar per silpnos.

Atsakąs rėdaktorius **J. Lapinas, Tilžėje**; prie jo siųst rasztus, rankraszczius ir pinigūs; pas jį teipo-gi laikraszcchio krautuvė. Antraszas: **Herrn J. Lapinas, Tilsit, (Ostpr.)**

Spaudinta pas J. Szenkę, Tilžėje.

Apgarsinimai.

Patlab iš po spaudos išėjo
didelė knyga nuo 570 puslapių
po vardu:

Dvasiszki

Apdumojimai

arba

Meditacijos.

Gaunama Tilžėje ir Lietuvoje
pas kiekvieną knygų parduotuvę.